

Ruimte voor cultuur

Uitgangspunten cultuurbeleid 2017-2020

Inhoud

Inleiding.....	5
Deel 1: Ruimte voor cultuur	7
Adviezen	7
Uitgangspunten voor de periode 2017-2020	9
Deel 2: Thema's in het cultuurbeleid	10
Cultuureducatie.....	10
Talentontwikkeling	12
Maatschappelijke waarde.....	14
Digitalisering	17
Internationaal cultuurbeleid	18
Deel 3: Basisinfrastructuur 2017-2020	20
Criteria	20
Fondsen	21
Podiumkunsten	22
Musea	26
Beeldende kunst	27
Creatieve industrie	29
Film	32
Letteren	33
Bovensectorale instellingen.....	34
Aanvraag en beoordeling.....	36
Financieel kader	37
Toezeggingen	38
Deel 4: Toekomstagenda	41
Tot slot	43

Samenvatting

Uitgangspunten cultuurbeleid 2017-2020

Voor u ligt de brief met de uitgangspunten voor het cultuurbeleid in de periode 2017-2020. Ik geef in deze brief mijn reactie op het advies *Agenda Cultuur* van de Raad voor Cultuur en de verkenning *Cultuur herwaarderen* van de WRR. Ook schets ik in deze brief de thema's van het cultuurbeleid en de beoogde functies in de basisinfrastructuur 2017-2020.

De beleving en productie van cultuur verandert in Nederland, net als in de landen om ons heen. Mijn beleid richt zich erop kunstenaars en instellingen in staat te stellen met die verandering om te gaan: door *kwaliteit voorop te stellen*, door *innovatie en profileren* aan te moedigen en door *samenwerking* te stimuleren. Ik sluit met mijn beleid aan op de adviezen van de Raad voor Cultuur en de WRR.

De Raad voor Cultuur adviseert om ruimte te maken voor makers en instellingen om aan te sluiten bij veranderingen in financiering, smaak en gedrag van publiek en de opkomst van stedelijke regio's. De WRR pleit voor een herwaardering van het "culturele" binnen het cultuurbeleid: een herwaardering van beleid, waarbij de aandacht in de eerste plaats uitgaat naar de inhoudelijke ontwikkelingen binnen de cultuursector.

In voorbereiding op deze brief heb ik gesprekken gevoerd met de cultuursector en bestuurlijke partners. Uit deze gesprekken blijkt dat instellingen en medebestuurders voor de periode 2017-2020 hechten aan stabiliteit en geen grootscheepse stelselwijzigingen voorstaan. De cultuursector wijst erop dat het nodig is dat instellingen snel kunnen reageren op veranderingen in hun omgeving.

Ik kies dan ook voor een cultuurbeleid dat kunstenaars en instellingen ruimte geeft. Ruimte om in te zetten op een eigen profiel dat past bij hun artistieke signatuur of collectie, hun eigen kwaliteiten, de lokale omgeving en het (inter)nationale speelveld waarin zij zich bewegen. Cultuur draagt bij aan de ontplooiing van burgers, aan kritisch kijken en denken en aan onze creativiteit. Mijn inzet is die kracht van cultuur te versterken. Ik zet daarbij onverminderd in op de volgende thema's: cultuureducatie, talentontwikkeling, de maatschappelijke waarde van cultuur, digitalisering en internationaal cultuurbeleid.

Basisinfrastructuur culturele instellingen

In deze brief ga ik ook in op de samenstelling van de basisinfrastructuur, de culturele instellingen die een subsidie direct van het rijk ontvangen. Voor de nieuwe periode (2017-2020) maak ik uit mijn cultuurbegroting € 18,6 miljoen extra vrij. Zo komen er extra middelen voor jeugdgezelschappen in de basisinfrastructuur en bij het Fonds Podiumkunsten. Er komt een extra bedrag van € 50.000,- per jaar voor elk jeugdtheatergezelschap en het dansgezelschap met aanbod voor de jeugd in de basisinfrastructuur. Het budget van het Fonds Podiumkunsten voor gezelschappen voor jeugddans, jeugdmuziek en jeugdtheater verhoog ik met € 350.000.

Talentontwikkeling

Voor talentontwikkeling continueer ik het tijdelijk budget – dat is een bedrag van € 2,5 miljoen per jaar – van de fondsen voor ten minste 3 jaar. De middelen hiervoor komen uit het bestemmingsfonds OCW voor de fondsen, voor zover deze reserves strekken. Ik behoud de functie van postacademische instellingen in de basisinfrastructuur. Het gaat om plekken waar beeldend kunstenaars zich gedurende een langere periode onder begeleiding kunnen ontwikkelen. Voor talentontwikkeling in de podiumkunsten en film maak ik € 2,4 miljoen per jaar extra vrij. Dit bedrag zet ik in via de cultuurfondsen. Van dit bedrag is € 1,6 miljoen bestemd voor de podiumkunsten en € 0,8 miljoen gereserveerd voor de film. Festivals spelen volgens de Raad voor Cultuur een belangrijke rol als platform en podium. Verder zijn ze volgens de Raad van belang voor talentontwikkeling. Voor festivals in alle disciplines heb ik € 2,6 miljoen extra gereserveerd. Dit bedrag zet ik ook in via de cultuurfondsen.

Muziek

In de basisinfrastructuur komt een nieuwe functie voor een symfonieorkest met aanbod van pop en jazz. De Tweede Kamer heeft daar ook herhaaldelijk aandacht voor gevraagd in relatie tot de positie van het Metropole Orkest. Ik reserveer voor deze functie een bedrag van € 3 miljoen per jaar. Ook continueer ik de extra middelen voor samenwerking tussen symfonieorkesten. Het gaat hierbij om een bedrag van € 3 miljoen per jaar.

Musea

Aan het budget voor de rijksmusea worden extra middelen toegevoegd, een bedrag van € 5,5 miljoen per jaar. Mede daardoor kan het Tropenmuseum, dat intussen deel uitmaakt van het Museum voor Wereldculturen, open blijven. Ook zet ik de samenwerkingsregeling voor musea bij het Mondriaan Fonds de komende vier jaar voort. Daarvoor bestem ik een bedrag van € 1 miljoen per jaar. Als musea van lokale en provinciale overheden een aanvraag indienen, dan is matching door deze overheden een voorwaarde.

Criteria

De plannen voor culturele instellingen worden in de periode 2017-2020 op drie criteria getoetst: kwaliteit, educatie en participatie en maatschappelijke waarde. Ik hecht zeer aan een toegankelijk, over het land gespreid cultuuraanbod. Alle Nederlanders moeten in staat zijn te genieten van een rijk en veelzijdig cultuuraanbod. Ik vraag de Raad dan ook bij de beoordeling van aanvragen uit te gaan van een evenwichtige spreiding van culturele voorzieningen over het land.

Eigen inkomsten

Ik handhaaf in de periode 2017-2020 de eigeninkomstennorm. Alle instellingen die subsidie willen ontvangen van het rijk, moeten aan deze norm voldoen. De norm voor eigen inkomsten zal ik in de komende subsidieperiode niet verhogen. Ook daardoor ontstaat ruimte om met de instellingen meer kwalitatieve afspraken te maken over hoe zij zich de komende jaren willen ontwikkelen, bijvoorbeeld in hun profilering, innovatie en werkgeverschap.

Extra investeringen 2017-2020

- Ik continueer het tijdelijke budget bij de fondsen voor ten minste 3 jaar, vooralsnog voor € 2,5 miljoen per jaar. De middelen hiervoor komen uit het bestemmingsfonds OCW van de fondsen, voor zover deze reserves strekken.
- Voor het duurzaam beleggen van talentontwikkeling in podiumkunsten en film maak ik € 2,4 extra vrij. Daarvan is een bedrag van € 1,6 miljoen bestemd voor de podiumkunsten en € 0,8 miljoen gereserveerd voor de film. Dit bedrag zet ik in via de cultuurfondsen. Volgens de Raad spelen festivals een belangrijke rol als platform en podium en zijn zij van belang voor talentontwikkeling. Ik reserveer € 2,6 miljoen extra voor festivals. Dit bedrag is bestemd voor alle disciplines en zet ik in via de cultuurfondsen.
- Voor de jeugdgezelschappen in de basisinfrastructuur en bij het Fonds Podiumkunsten is vanaf 2017 in totaal € 0,8 miljoen extra beschikbaar.
- Aan het bedrag voor orkesten is voor een symfonieorkest voor aanbod van pop en jazz € 3 miljoen toegevoegd voor financiering van deze extra functie.
- De tijdelijke middelen voor samenwerking tussen symfonieorkesten worden in de periode 2017-2020 voortgezet. Die middelen worden structureel toegevoegd aan het bedrag voor de orkesten. Het gaat om een bedrag van € 3 miljoen.
- Aan het budget voor de rijksmusea wordt € 5,5 miljoen per jaar toegevoegd. Mede daardoor kan het Tropenmuseum, dat intussen deel uitmaakt van het Museum voor Wereldculturen, open blijven.
- De samenwerkingsregeling voor musea bij het Mondriaan Fonds wordt voortgezet voor € 1 miljoen per jaar voor de periode 2017-2020.

Inleiding

Nederland kent een rijk, verrassend en internationaal toonaangevend cultuuraanbod. Nederlandse orkesten, dirigenten en musici zijn wereldwijd succesvol. Regisseur Ivo van Hove won onlangs de Britse Laurence Olivier Award 2015. Nederlandse musea tonen prachtige schilderijen waarvoor bezoekers uit de hele wereld zich verdringen, en houden historische collecties ook voor een jong en nieuw publiek levend. Het Rijksmuseum Amsterdam won in mei de European Museum of the Year Award. De Nederlandse animatiefilm *A Single Life* werd dit jaar genomineerd voor een Oscar. Zoals Kunsten '92 schrijft: "Nederland is een wereldspeler als het om kunst en cultuur gaat en dat is een grote verworvenheid."¹ Die kracht is het resultaat van het samenspel tussen culturele instellingen en een overheid die de waarde van cultuur erkent en vertrouwen schenkt.

Tweeënhalf jaar geleden trad ik aan als minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Met een Regeerakkoord dat duidelijk blijkt geeft van waardering voor cultuur: "kunst en cultuur zijn van grote waarde voor de samenleving". En met voor de overheid speerpunten als "een sterke basisinfrastructuur, talentontwikkeling en internationale bekendheid". In *Cultuur beweegt* heb ik mijn visie op het cultuurbeleid uiteengezet. Ik heb hierin de verschillende waarden van cultuur geschetst en de belangrijke thema's van mijn cultuurbeleid benoemd: educatie, talentontwikkeling, creatieve industrie, digitalisering en de maatschappelijke waarde van cultuur.² Daarna heeft uw Kamer een aantal specifieke brieven ontvangen over mijn plannen voor musea, de basisinfrastructuur, de samenwerking tussen cultuur en andere maatschappelijke domeinen, educatie en participatie, het muziekonderwijs en talentontwikkeling.³

Deze brief geeft aan welke stappen ik zet om deze thema's in de periode 2017-2020 te verankeren. Het gaat mij er kort gezegd om de kracht en betekenis van cultuur voor zoveel mogelijk mensen zichtbaar te maken. Daar blijf ik samen met de cultuursector en bestuurlijke partners aan werken.

Elke dag genieten vele mensen van het rijke cultuuraanbod in ons land. Kunstenaars en culturele instellingen spannen zich in om bezoekers te verrassen en te verrijken, (nieuw) publiek aan zich te binden en om hun ondernemerschap te versterken. Ik verlies niet uit het oog dat de bezuinigingen voor veel kunstenaars, instellingen en hun medewerkers grote gevolgen hebben gehad. Ik hou dan ook de vinger aan de pols en voer geregeld overleg met instellingen en brancheorganisaties. De Raad voor Cultuur wijst erop dat de gedrevenheid en het doorzettingsvermogen van kunstenaars soms onderbetaling maskeren.⁴ Ik vind het belangrijk dat mensen in de cultuursector een fatsoenlijk inkomen kunnen verdienen. Passie voor het vak en het verlenen van voorrang aan produceren mogen er niet toe leiden dat medewerkers te sterk belast worden of slecht betaald krijgen. De flexibilisering van de arbeidsmarkt speelt hierbij een grote rol. De Raad voor Cultuur en de SER zullen hier eind 2015 een verkenning over uitbrengen. Voor de komende periode vind ik het belangrijk dat instellingen realistische plannen maken en daarbij oog houden voor de arbeidsvoorwaarden van hun medewerkers en van de kunstenaars met wie zij werken. Wil de kwaliteit van onze cultuursector op peil blijven, dan zal de sector voor talenten aantrekkelijk moeten blijven om werkzaam in te zijn.

Ik heb uw Kamer toegezegd bij de uitgangspuntenbrief een aantal quick-scans uit te laten voeren om een beeld te krijgen van de ontwikkelingen in de culturele sector en de financiële weerbaarheid van instellingen. Ook de Algemene Rekenkamer heeft hier aandacht voor gevraagd. Hierbij is

¹ Brief Kunsten '92, *Reactie Kunsten '92 op Agenda Cultuur 2017-2020 en verder*, 3 mei 2015, p. 4.

² *Cultuur beweegt*. De betekenis van cultuur in een veranderende samenleving. Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, nr. 32820-76.

³ Museumbrief. Samen werken, samen sterker. Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, nr. 32820-77; *Cultuur verbindt*. Een ruime blik op het cultuurbeleid. Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, nr. 32820-110; *Cultuurstelsel 2017-2020*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, nr. 32820-95; *Beleidsreactie op het advies van de Raad voor Cultuur 'Meedoen is de kunst' over de voorzieningen voor de actieve cultuurparticipatie*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, nr. 32820-109; *Monitor cultuuronderwijs in het primair onderwijs & programma Cultuureducatie met kwaliteit; Impuls cultuuronderwijs*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, nr. 31293-216; *Ruimte voor talent in het cultuurbeleid*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, nr. 32820-111; *Uitwerking visie op talentontwikkeling*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, nr. 32820-123.

⁴ Raad voor Cultuur, *De cultuurverkenning. Ontwikkelingen en trends in het culturele leven in Nederland*, 2014, p. 41.

gebruik gemaakt van actuele maar nog niet gevalideerde gegevens: de jaarverantwoordingsgegevens 2014. Er is een trendanalyse gemaakt over de periode 2011-2014. Vanwege het recentelijk beschikbaar komen van de jaarverantwoordingen zijn alleen de financiële gegevens meegenomen. De prestaties zijn nog niet geanalyseerd. Zoals ik u heb geschreven, moeten diverse controles worden uitgevoerd om de betrouwbaarheid en juistheid van gegevens te kunnen waarborgen.⁵ U vindt de resultaten van de quick-scans onder "toezeggingen". Uw Kamer heeft inmiddels ook de beleidsdoorlichting van de ADR en mijn reactie hierop ontvangen.

Mijn conclusie op basis van de quick-scans is dat de culturele infrastructuur niet in zijn voortbestaan bedreigd wordt. Dit neemt niet weg dat er individuele instellingen zijn die het moeilijk kunnen hebben. De Raad voor Cultuur wijst erop dat "de financiële kaders in de regel krapper zijn geworden", en instellingen daarom een "scherpere profilering" nodig hebben.⁶ Mede om die reden kies ik voor een cultuurbeleid dat instellingen ruimte laat voor een eigen profiel, dat past bij hun artistieke signatuur of collectie en rekening houdt met hun eigen kwaliteiten, de lokale omgeving en het nationale of internationale speelveld waarin zij zich bewegen.

Leeswijzer

Deze brief bestaat uit vier delen. Het eerste deel bevat een analyse en mijn reactie op het advies *Agenda Cultuur* van de Raad voor Cultuur en de verkenning *Cultuur herwaarderen* van de WRR. Het tweede deel schetst de thema's van mijn cultuurbeleid. Het derde deel gaat in op de beoogde functies in de basisinfrastructuur 2017-2020, inclusief de cultuurfondsen. Het vierde deel bevat een toekomstagenda voor het cultuurbeleid.

Bijlagen van deze brief zijn: een concept van de ministeriële regeling, een overzicht van ontvangen brieven, een overzicht van instellingen die nu deel uitmaken van de basisinfrastructuur en quick-scans van de financiële positie van culturele instellingen.

⁵ Kamerbrief met antwoorden op commissievragen over publicatie "Bezuiniging op cultuur; Realisatie en effect", <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2015/04/16/kamerbrief-met-antwoorden-op-commissievragen-over-publicatie-bezuiniging-op-cultuur-realisatie-en-effect.html>.

⁶ *Agenda Cultuur*, p. 70.

Deel 1: Ruimte voor cultuur

Adviezen

Mijn keuzes voor het cultuurstelsel baseer ik op het advies *Agenda cultuur* van Raad voor Cultuur en de verkenning *Cultuur herwaarderen* van de WRR. Daarnaast heb ik in voorbereiding op deze brief gesprekken gevoerd met de cultuursector en bestuurlijke partners. Ook heb ik brieven ontvangen van branche- en belangenverenigingen, de Akademie van Kunsten en andere overheden. Een overzicht van de ontvangen brieven is bij deze brief gevoegd.

Advies van de Raad voor Cultuur

Met de *Agenda Cultuur* heeft de Raad voor Cultuur een goed doordacht en breed gedragen advies uitgebracht.⁷ Het vormt een goede basis voor mijn beleid. De reacties vanuit de cultuursector zijn overwegend positief. De Raad adviseert om ruimte te maken voor makers en instellingen om aan te sluiten bij veranderingen in financiering, smaak en gedrag van (nieuw) publiek, de opkomst van stedelijke regio's en om grenzen tussen verschillende disciplines te doorbreken. Om die reden adviseert de Raad om de komende periode geen grote stelselwijzigingen door te voeren.

Eén van de voorstellen die de Raad doet, is om cultuurbeleid in de stedelijke regio's leidend te maken. Met de Raad vind ik dat culturele instellingen hun eigen profiel en kracht hebben, en zo kunnen bijdragen aan het profiel van stedelijke regio's. Zo noemt het advies Eindhoven als designstad, Tilburg als stad van dans en Arnhem als stad van mode. Ook de plannen van Leeuwarden als culturele hoofdstad 2018 zijn gericht op de stad én de omliggende regio: samenwerking binnen de gehele noordelijke regio is een belangrijk onderdeel. In de vele gesprekken die ik zelf heb gevoerd, heb ik van veel gezelschappen gehoord dat zij zich onderdeel voelen van hun stedelijke omgeving en graag aangesproken willen worden door de stad waarin zij gevestigd zijn - los van de nationale financiering. De suggestie van de Raad om stedelijke regio's te laten komen met een eigen inhoudelijke visie op cultuur, waarmee de verhouding tussen vraag en aanbod beter op elkaar kan worden afgestemd, vind ik ook een goed idee. Ik kom hier in deel 3 van deze brief op terug. Maar het totaalbeeld van ons landelijke, veelgeprezen fijnmazige stelsel moet overeind blijven. Dat is wat mij betreft nu en in de toekomst het uitgangspunt. De komende periode gebruik ik voor een intensievere samenwerking met bestuurlijke partners, die voor de periode 2021-2024 kan leiden tot een gezamenlijke adviesaanvraag aan de Raad voor Cultuur.

De verkenning van de WRR

Op 5 maart heb ik de verkenning *Cultuur herwaarderen* van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid in ontvangst genomen.⁸ In de inleiding reflecteert de WRR kritisch op de verschillende waarden van cultuur. De artikelen van nationale en internationale experts gaan over de culturele omnivoor, de ervaringshonger van het publiek, het debat over *cultural values* in het Verenigd Koninkrijk en over het omzetten van artistieke ideeën in duurzame ondernemingen. De WRR pleit voor een herwaardering van het "culturele" binnen het cultuurbeleid: een herwaardering van beleid, waarbij de aandacht in de eerste plaats uitgaat naar de inhoudelijke ontwikkelingen binnen de cultuursector. De WRR adviseert dat het cultuurbeleid zich meer zou moeten richten op wat eigen is aan cultuur en moet bijdragen aan het vermogen van de culturele sector om (nieuwe) uitdagingen het hoofd te bieden.

Ik vind *Cultuur herwaarderen* een rijke studie. In de verkenning komen de deskundigheid van de WRR en die van experts van de cultuursector samen. Ik neem de belangrijkste aanbevelingen van de WRR over. De eigen waarde van cultuur is ook voor mij het vertrekpunt. Gerrit Komrij zei het al in de jaren tachtig: "Kunstenaars zijn zwanen, geen ezels die pakjes dragen." Cultuur heeft een eigen waarde die niet enkel is te vatten in termen van sociale en economische effecten, of verbinding met andere beleidsterreinen. Uit de intrinsieke waarde van cultuur vloeien belangrijke

⁷ Raad voor Cultuur, *Agenda Cultuur 2017-2020 en verder*, april 2015. Naast het advies van de Raad voor Cultuur zijn er de verkenning van de Amsterdamse Kunstraad, de sectoranalyse 2015 van de Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur en verkenningen van het Landelijk Kenniscentrum voor Amateurkunst en Cultuureducatie. Hoewel de analyses zich richten op verschillende disciplines en omgevingen, keren dezelfde ontwikkelingen terug.

⁸ WRR/Erik Schrijvers, Anne-Greet Keizer & Godfried Engbersen (red.): *Cultuur herwaarderen*. Amsterdam (Amsterdam University Press) 2015.

maatschappelijke en economische waarden voort. Maar als de kunst en cultuur zélf niet van waarde zijn, dan is het zinloos die verbinding met andere maatschappelijke terreinen te zoeken.

WRR en Sociaal Cultureel Planbureau schetsen in hun verkenning *Gescheiden werelden? Een verkenning van sociaal-culturele tegenstellingen in Nederland* een beeld van de maatschappelijke ontwikkeling in Nederland.⁹ De verkenning schetst tegenstellingen die steeds scherper worden: in sociale netwerken en in culturele smaak. Het SCP en de WRR schrijven: "De tegenstelling tussen lager- en hogeropgeleiden kan leiden tot gevoelens van ongemak. Het risico van wederzijdse vermijding is dan ook reëel."¹⁰ Die verschillen beïnvloeden ook het cultuuraanbod en de beleving daarvan door het publiek, dat in zijn samenstelling verandert en andere voorkeuren heeft: "lageropgeleiden hebben in het algemeen een voorkeur voor populaire en vaak lokaal geproduceerde muziek, populaire televisieprogramma's en films, terwijl hogeropgeleiden meer waardering hebben voor literatuur, klassieke muziek en moderne kunst".¹¹

Gesprekken met bestuurlijke partners

Uit gesprekken met bestuurlijke partners concludeer ik dat zij voor de periode 2017-2020 eveneens hechten aan stabiliteit en geen grootscheepse stelselwijzigingen voorstaan. Evenals de Raad voor Cultuur dat doet, wijzen de G9- gemeenten erop dat kunst en cultuur een unieke rol spelen binnen een stad: "zij dragen bij aan de identiteit en leefbaarheid, verbinden inwoners en bezoekers en bieden een vruchtbare voedingsbodem voor creativiteit, innovatie en economische & sociale ontwikkeling".¹² Ook bestuurders en instellingen uit de provincies hechten belang aan stabiliteit en aan een op de regionale behoeften afgestemd cultuuraanbod. Cultuureducatie, talentontwikkeling en samenwerking – in de cultuursector en tussen bestuurders – zijn voor hen belangrijke thema's.¹³

Gesprekken met de cultuursector

Van veel instellingen en makers heb ik gehoord dat zij zich onderdeel voelen van hun stedelijke omgeving en graag aangesproken willen worden door de stad waarin zij gevestigd zijn. Zij ondersteunen de suggestie van de Raad om stedelijke regio's te laten komen met een inhoudelijke visie op hun cultuurbeleid, zodat daarmee de verhouding tussen vraag en aanbod beter op elkaar kan worden afgestemd. Ook Kunsten '92 schrijft: "Het is verstandig om, gelet op de groeiende betekenis van de stad en stedelijke regio's en de wijze waarop provincies hun verantwoordelijkheden invullen, opnieuw naar die rolverdeling te kijken. Maar het vraagt wel om een gezamenlijke visie op cultuur, ambities voor de lange termijn en een groot commitment van de verschillende overheidslagen om hier doelgericht aan te kunnen werken."¹⁴

De Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten wijst er op dat het nodig is dat instellingen "meer dan ooit snel kunnen inspelen op veranderingen". De branchevereniging vraagt om "bewegingsvrijheid" voor kunstenaars en instellingen en wijst er op dat het uniforme karakter van de huidige subsidieregelingen het onvoldoende mogelijk maakt om in te spelen op de actualiteit en de lokale situatie".¹⁵ Kunsten '92 juicht het uitgangspunt van mij en de Raad toe om meer maatwerk en nuance mogelijk te maken: "Kunstenaars en culturele instellingen kunnen zich meer

⁹ SCP, WRR, *Gescheiden werelden? Een verkenning van sociaal-culturele tegenstellingen in Nederland*, 2014.

¹⁰ <http://www.wrr.nl/actueel/pers/persbericht/article/scp-en-wrr-ongemakkelijke-tegenstelling-tussen-lager-en-hogeropgeleiden/>, 30 oktober 2014.

¹¹ Giseline Kuipers en Marcel van den Haak, De cultuurkloof? Cultuurverschillen en sociale afstand in Nederland. In: SCP, WRR, *Gescheiden werelden?*, p. 193.

¹² Brief van de wethouders kunst en cultuur van de G9: Ollongren (Amsterdam), Visser (Rotterdam), Jongerius (Utrecht), Wijsmuller (Den Haag), Schreurs (Eindhoven), De Rook (Groningen), Elfrink (Arnhem), Hatendoer (Enschede), Damsma (Maastricht), 24 april 2015.

http://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/9.digitaaloket/Brief_G9_Minister_van_OCW.pdf

¹³ Brief provincie Limburg, *Positie en kansen voor Limburg in de BIS; reactie op advies van de Raad voor Cultuur*, 19 mei 2015; Brief van Bijleveld-Schouten, Cornielje, Cziesso (Apeldoorn), Elfrink (Arnhem), Hartogh-Heys (Deventer), Weijland (Ede), Hatendoer (Enschede), Schoonhoven (Hengelo), Velthuis (Nijmegen), Brink (Zwolle), *Cultuurmanifest Oost-Nederland*, 26 mei 2015; Brief van mevrouw Pennarts-Pouw (provincie Utrecht), *Reactie op de Agenda Cultuur 2017-2020*, 2 juni 2015.

¹⁴ Brief Kunsten '92, *Reactie Kunsten '92 op Agenda Cultuur 2017-2020 en verder*, 3 mei 2015, p. 2.

¹⁵ Nederlandse Associatie voor de Podiumkunsten, *Theaterproducenten richting 2017-2020*, p. 4.

richten op waar ze goed in zijn en de rollen verdelen op basis van lokale omgevingsfactoren en van mogelijkheden (en beperkingen!) van culturele organisaties en hun partners.”¹⁶

Uitgangspunten voor de periode 2017-2020

Dynamiek binnen het cultuurstelsel

De cultuursector bevindt zich op dit moment in een periode van aanpassing en verandering en is nog bezig om te gaan met de gevolgen van de bezuinigingen. Daarbij moet de sector tegelijkertijd aansluiten op de veranderingen in voorkeuren en samenstelling van het publiek. De kracht van cultuur is daarbij een constante: cultuur draagt bij aan de ontplooiing van burgers, aan kritisch kijken en denken en aan onze creativiteit. Cultuur draagt bij aan een gedeelde identiteit en kan mensen bij elkaar brengen en tegenstellingen overbruggen.

Mijn beleid speelt in op de veranderingen in de samenleving, zoals deze door de Raad, de WRR en het SCP zijn beschreven. Het is nodig om instellingen tijd en ruimte te geven om zich aan te passen aan veranderingen in hun omgeving en in de smaak van het publiek. Het is niet het moment om het huidige cultuurstelsel opnieuw op de tekentafel te leggen. Het gaat om ruimte voor innovatie en experiment, om een nieuw publiek aan te spreken, om samenwerking binnen en buiten de cultuursector aan te gaan. Geen dynamiek van het stelsel, maar dynamiek binnen het stelsel.

Ik bepaal mijn uitgangspunten voor de periode 2017-2020 mede aan de hand van het advies van de Raad voor Cultuur, de verkenning van de WRR en gesprekken met bestuurlijke partners en de cultuursector. Mijn uitgangspunten voor de periode 2017-2020 zijn:

- **Kwaliteit staat voorop:** vanuit die kracht is cultuur in staat ons de werkelijkheid met andere ogen te laten zien, ons te ontroeren, verrassen en soms choqueren. Als belangrijke aspecten bij de beoordeling van kwaliteit gelden oorspronkelijkheid, vakmanschap en vernieuwing. Ik wil het begrip kwaliteit breed opvatten. Kwaliteit gaat ook over meer maatschappelijk gerichte activiteiten, zoals educatie, participatie, private samenwerking en talentontwikkeling. Ik sluit mij dan ook aan bij de brede definitie van het begrip kwaliteit, zoals de Raad die hanteert.¹⁷
- **Ruimte voor innovatie en profilering:** de ene culturele instelling kiest voor een sterk internationaal karakter, de andere trekt de wijken in. We moeten culturele instellingen niet dwingen allemaal door dezelfde hoepel te springen, maar recht doen aan de diversiteit van de cultuursector. Het is belangrijk dat culturele instellingen nieuwe wegen inslaan, en dat we nieuwe makers de ruimte geven: voor artistieke vernieuwing, voor het bereiken van een nieuw en meer divers publiek, voor ondernemerschap en voor het versterken van de band met de samenleving.
- **Samenwerking als tweede natuur:** in mijn brieven over het museumbeleid en de relatie tussen cultuur en andere maatschappelijke domeinen, heb ik het belang van samenwerking binnen en buiten de cultuursector benadrukt. Ik vind het belangrijk dat culturele instellingen vanuit hun eigen kracht verbindingen aangaan. Daarbij gaat het ook om verbindingen met partijen buiten de cultuursector, zoals scholen, universiteiten, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties. Die samenwerking geldt ook voor de overheden: vanwege het overkoepelende belang van cultuur als publiek goed, is het noodzakelijk dat rijk, gemeenten en provincies samen optrekken.

Deze politieke prioriteiten zijn het uitgangspunt voor de thema's van mijn cultuurbeleid en dus ook voor de criteria en functies in de basisinfrastructuur in de periode 2017-2020.

¹⁶ Brief Kunsten '92, *Reactie Kunsten '92 op Agenda Cultuur 2017-2020 en verder*, 3 mei 2015, p. 3.

¹⁷ "Het begrip 'kwaliteit' is op dit moment vooral gericht op artistiek-inhoudelijke kwaliteit van traditionele activiteiten, waarbij functies in de eigen sector (innovatie, talentontwikkeling) en in de maatschappij (bijvoorbeeld zorg, onderwijs, bedrijfsleven) onderbelicht blijven." *Agenda cultuur*, p. 79 en p. 80.

Deel 2: Thema's in het cultuurbeleid

Cultuureducatie, talentontwikkeling, de maatschappelijke waarde van cultuur, digitalisering en internationaal cultuurbeleid zijn belangrijke thema's in mijn cultuurbeleid. Ik zet ook bij deze thema's in op mijn drie uitgangspunten voor het cultuurbeleid: het versterken van kwaliteit, innovatie en samenwerking. Dit doe ik onder meer door het programma *Cultuureducatie met kwaliteit*, een duurzame investering in talentontwikkeling en samenwerkingsverbanden om cultuur voor meer Nederlanders digitaal toegankelijk te maken.

Cultuureducatie

De creativiteit en kritische houding van kinderen en jongeren wordt aangewakkerd door cultuureducatie. Cultuureducatie is een belangrijke bouwsteen voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren: voor nu en in de toekomst. Door cultuureducatie op school maken kinderen en jongeren kennis met schoonheid en kunnen zij hun talenten verder ontwikkelen. Ook draagt cultuureducatie draagt bij aan historisch besef.¹⁸ Dankzij cultuureducatie komen alle kinderen en jongeren, ongeacht hun achtergrond, in aanraking met kunst en cultuur. Onderwijs gaat over meer dan taal en rekenen. Cultuureducatie is dan ook een onlosmakelijk onderdeel van de brede vormende opdracht van het onderwijs.

Wat is er de afgelopen tijd gebeurd? In 2012 is het programma *Cultuureducatie met kwaliteit* voor kinderen in het primair onderwijs gestart. De ambitie is om zoveel mogelijk kinderen en jongeren in aanraking te brengen met cultuureducatie. Met dit programma hebben we de afgelopen jaren goede stappen gezet. Zo ligt er een leerplankader kunstzinnige oriëntatie en werken de staatssecretaris en ik samen met gemeenten, provincies, het Fonds voor Cultuurparticipatie en het Landelijk Kennisinstituut voor Cultuureducatie en Amateurkunst. We verstevigen de samenwerking tussen scholen en culturele instellingen en bibliotheken, om te zorgen voor goed cultuuronderwijs. De po-raad, provinciale, gemeentelijke overheden en de staatssecretaris en ik hebben eind 2013 in het bestuurlijk kader cultuur en onderwijs gezamenlijk de ambitie vastgelegd: we spannen ons voor langere tijd in voor goede cultuureducatie.¹⁹ Hiermee staat onze gezamenlijke ambitie voor de komende tien jaar vast.

In aanvulling op het programma *Cultuureducatie met kwaliteit* werk ik vanaf 2014 met private partijen samen om kinderen in het basisonderwijs meer en beter muziekonderwijs te geven. Hiervoor heb ik tot 2020 € 25 miljoen vrijgemaakt. Scholen kunnen samenwerken met alle partijen uit het muziekveld, zoals muziekscholen, harmonieën, brassbands, fanfares, orkesten en poppodia. De regeling bij het Fonds voor Cultuurparticipatie versterkt de kennis en vaardigheden van de mensen die voor de klas staan.²⁰ Daarnaast heb ik in 2013 voor tien jaar geld gereserveerd voor de Cultuurkaart in het voortgezet onderwijs. Om de culturele ontwikkeling van vmbo-leerlingen te stimuleren hebben het Fonds voor Cultuurparticipatie en het Prins Bernhard Cultuurfonds tot en met 2017 een subsidieregeling voor projecten op scholen open gesteld. In 2015 lanceerde ik de *MBO Card*, waarmee mbo-studenten tot en met 2018 korting krijgen op voorstellingen en tentoonstellingen.

Er zijn zaken die nog beter kunnen. Zo zijn in het primair onderwijs doorgaande leerlijnen en een samenhangend structureel programma nog lang geen gemeengoed. Een aanzienlijk deel pas afgestudeerden van de Pabo geeft aan het vak cultuureducatie onvoldoende te beheersen.²¹ De deskundigheid van leerkrachten wordt op dit gebied niet hoog ingeschat, maar desondanks heeft scholing van de groepsleerkrachten geen hoge prioriteit.²² Muziekles blijft soms beperkt tot zingen. De kans om bijvoorbeeld erfgoed of film in te zetten voor vakken als geschiedenis en

¹⁸ Cultuureducatie wordt hier gebruikt als overkoepelend begrip voor zowel cultuuronderwijs als cultuureducatie binnen en buiten de school. Hieronder verstaan we kunsteducatie, literatuureducatie, erfgoededucatie, filmeducatie en mediawijsheid.

¹⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, bijlage nr. 2013D51137.

²⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, nr. 32820-216.

²¹ Onderwijsinspectie, *Beginnende leraren kijken terug*, maart 2015.

²² Sardes en Oberon, *Monitor cultuuronderwijs po 2013-2014; Cultuur als basis*, zie <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2014/10/24/monitor-cultuuronderwijs-in-het-primair-onderwijs-programma-cultuureducatie-met-kwaliteit-2013-2014.html>.

aardrijkskunde blijft nog te vaak onbenut. Beeldende vorming wordt regelmatig gezien als vrijblijvende invulling van de lestijd. Daarmee gaan kansen voor kinderen om zich verder te ontwikkelen en hun horizon te verbreden verloren.

Bij het primair onderwijs constateert de Raad voor Cultuur dat de aanpak op scholen soms nog te vrijblijvend is. Gemeenten vragen onze aandacht voor een betere verankering van cultuur binnen het reguliere onderwijs. Ook uit het advies van de Tussentijdse evaluatiecommissie Cultuureducatie met Kwaliteit 2013-2016 en de verkenning die ik in 2014 liet uitvoeren, kwam de roep dat cultuuronderwijs een integraal onderdeel dient te zijn van het onderwijs.²³ Scholen hebben soms nog moeite aan te geven wat ze willen. Nu spelen bemiddelaars een grote rol. Ook regionale ondersteuningsinitiatieven kunnen behulpzaam zijn. Om cultuuronderwijs een structurele plek te geven in het curriculum van de scholen zijn schoolbesturen uiteindelijk zelf aan zet. Het is van belang dat schoolbesturen hun visie op cultuuronderwijs een plaats geven in hun onderwijsvisie en schoolplan en daarmee pedagogisch-didactisch vormgeven aan het cultuuronderwijs in de school.²⁴ Over de kennis en vaardigheden waarover leerlingen in het funderend onderwijs moeten beschikken, is de staatssecretaris eind 2014 een nationale discussie begonnen. Hiervan is cultuureducatie vanzelfsprekend een onderdeel.

Over het voortgezet onderwijs en het MBO constateert de Raad dat de inzet op het gebied van cultuuronderwijs achterblijft. Zo is het cultuuronderwijs in de onderbouw en bovenbouw van het VO niet goed op elkaar afgestemd en is er relatief vaak sprake van incidentele, losstaande activiteiten. Daarnaast werken scholen in het voortgezet onderwijs maar weinig samen met culturele instellingen.²⁵ Zo zijn er nog maar weinig VO scholen betrokken bij het traject van de Bibliotheek op School. Doorlopende leerlijnen – po-vmbo en vmbo-mbo – zijn nog niet ver gevorderd.²⁶ De Raad adviseert om cultuuronderwijs een onderdeel van de vormende taak van het onderwijs van de toekomst te maken.

De samenwerking tussen scholen en culturele instellingen kan beter. Scholen en kunstinstellingen werken nog te vaak langs elkaar heen in plaats van samen. Er zijn goede bedoelingen, maar de partijen sluiten niet altijd goed op elkaar aan. Terwijl scholen soms werken vanuit een discipline, zoals muziek, tekenen, theater of vanuit thema's of tijdvakken, werken culturele instellingen vaak vanuit hun eigen meerjarige programmering. Dit maakt de koppeling naar lesprogramma's lastig.²⁷ Het is belangrijk dat culturele instellingen scholen niet zien als afzetmarkt voor hun aanbod, maar als een partij, in wier behoeften zij willen voorzien. Vraag en aanbod zijn vaak niet goed op elkaar afgestemd. De Raad constateert dat in enkele stedelijke gebieden het aanbod de opnamecapaciteit van scholen overstijgt.

Het Landelijk Kenniscentrum voor Cultuureducatie en Amateurkunst constateert dat de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van cultuureducatie "diffuus" is geworden. Er zijn verschillende spelers met eigen budgetten en autonomie. Het LKCA stelt de vraag wie er voor de kwaliteit van het cultuuronderwijs verantwoordelijk is.²⁸ Voor het aanbod op scholen zijn dit in de eerste plaats de scholen zelf. De Inspectie voor het Onderwijs ziet toe op de kwaliteit hiervan. De Onderwijsinspectie verricht in het schooljaar 2015-2016 een onderzoek naar Kunstzinnige Oriëntatie in het primair onderwijs en verricht een niveauepeiling. Dat laat onverlet dat bij cultuureducatie veel, verschillende spelers betrokken zijn. Ik vraag het LKCA om samen met het

²³ Verslag verkenning Cultuur en Onderwijs, ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap <http://www.lkca.nl/~media/downloads/portals/beleid/edoc707544v3definitiefverslagverkenningcultuurenderwijs.pdf>; Tussentijdse evaluatie Cultuureducatie met Kwaliteit, april 2015, <http://www.cultuurparticipatie.nl/file/1429092707.1628pespaT/tussentijdse-evaluatie-cultuureducatie-met-kwaliteit-april-2015.pdf>

²⁴ Verslag verkenning Cultuur en Onderwijs.

²⁵ Oberon, *Monitor cultuuronderwijs in het voortgezet onderwijs*, nog te verschijnen.

²⁶ K. Klomp & P. van der Zant, *Een beroep doen op cultuur. Eindrapportage van een quick scan naar de beschikbaarheid van en de behoefte aan cultuureducatieve activiteiten voor het vmbo*. Gouda, Bureau ART, 2012. Gemeenten en provincies gaven tijdens de bestuurlijke ronde van dhr. Voncken (directeur projecten OCW) aan behoefte te hebben aan deze doorlopende leerlijn.

²⁷ Verslag verkenning Cultuur en Onderwijs.

²⁸ LKCA, *Cultuur in de kanteling. Strategische verkenning cultuureducatie en actieve cultuurparticipatie (2017-2020)*, 2015, p. 28.

Fonds voor Cultuurparticipatie duidelijke keuzes te maken en scholen nadrukkelijker te ondersteunen.

Dankzij jeugdgezelschappen maken kinderen en jongeren vaak voor het eerst kennis met de podiumkunsten. Binnen het cultuuraanbod neemt aanbod dat gemaakt wordt voor de jeugd (0 t/m 18) dan ook een bijzondere plaats in. De kwaliteit van de gesubsidieerde jeugdgezelschappen is hoog. De Nederlandse jeugdpodiumkunsten vinden grote internationale erkenning. Maar de jeugdinstanties staan ook onder druk. De middelen om mooie voorstellingen te maken en om intensief samen te werken met scholen zijn beperkt. Dit geldt voor zowel de gezelschappen in de basisinfrastructuur als voor de meerjarig gefinancierde instanties bij de verschillende cultuurfondsen en bestrijkt verschillende gebieden: jeugddans, -muziek, -theater en -film.

Wat ga ik in 2017-2020 doen?

- Cultuureducatie en participatie blijft een criterium voor instellingen in de basisinfrastructuur. Ik vind het belangrijk dat alle instellingen in de basisinfrastructuur zich op dit gebied inspanssen. Ik verbreed dit criterium ten opzichte van de voorgaande periode: het gaat niet alleen om de jeugdcultuureducatie in het onderwijs, maar het kan ook gaan om volwassenen, ouderen en nieuwe publieksdoelgroepen. Culturele instellingen mogen dit zelf uitwerken en verbinden met hun profiel.
- Extra middelen voor jeugdgezelschappen, die kinderen en jongeren in aanraking brengen met de podiumkunsten: vanwege hun belang voor het aanbod voor de jeugd ken ik extra middelen toe. Er komt een extra bedrag van € 50.000,- per jaar voor elk jeugdtheatergezelschap en het dansgezelschap met aanbod voor de jeugd in de basisinfrastructuur. Daarnaast verhoog ik het budget van het Fonds Podiumkunsten voor gezelschappen voor jeugddans, jeugdmuziek en jeugdtheater met € 350.000.
- Muziek: Samen met private partijen zet ik tot en met 2020 extra in op muziekonderwijs in het primair onderwijs. Samen spannen we ons in om het gezamenlijke doel – goed muziekonderwijs voor alle kinderen – dichterbij te brengen. Op 21 mei jl. zijn 15 scholen verspreid over heel het land gestart met de professionalisering van hun muziekonderwijs. Zij dienen als voorbeeld en inspiratie voor scholen die vanaf oktober as. een beroep kunnen doen op de regeling Impuls Muziekonderwijs via het Fonds voor Cultuurparticipatie. De afgelopen maanden is een maatschappelijke coalitie gevormd die zich in wil zetten om het belang van goed muziekonderwijs uit te dragen en hieraan private partners te verbinden. Zij zijn verenigd in het Platform ambassadeurs muziekonderwijs en zullen deze maand hun plannen presenteren.
- Kennis en vaardigheden voor de toekomst: Op dit moment werkt het platform onderwijs 2032, onder leiding van prof. dr. Paul Schnabel, aan een advies over de kennis en vaardigheden waarover leerlingen in het funderend onderwijs moeten beschikken, opdat zij goed kunnen meedoen aan de samenleving van de toekomst. Dit advies volgt in het najaar van 2015. De beleidsreactie van de staatssecretaris daarop zal onder meer ingaan op de positie van het cultuuronderwijs in het curriculum. Ik vind het belangrijk dat scholen nog meer eigenaar worden van het cultuuronderwijs in de school. De ambitie om de komende tien jaar structureel in te zetten op goed cultuuronderwijs, zoals ondertekend in het bestuurlijk kader, is voor de staatssecretaris en mij leidend. In de manier waarop wij dat doen zullen we aansluiten bij het vervolgtraject op het advies van het platform onderwijs 2032.

Talentontwikkeling

Talent manifesteert zich op uiteenlopende plekken en niveaus: op school, bij een jongerentheatergezelschap, op een vooropleiding of in het kunstvakonderwijs. Dat talent zich kan blijven ontwikkelen is van groot belang voor de kracht en dynamiek in de cultuursector. Na de opleidingen zijn er culturele instellingen, podia, festivals en netwerken die bijdragen aan het tot bloei laten komen van talenten. Ik zie talentontwikkeling als een investering in de toekomst van cultuur en de toekomst van de samenleving.

Met de start van de periode 2013-2016 hebben de podiumkunsteninstellingen in de basisinfrastructuur een taak gekregen op het gebied van talentontwikkeling. Ook zijn nieuwe regelingen bij de fondsen gestart. In *Cultuur beweegt* heb ik een aantal maatregelen aangekondigd, waaronder de voortzetting van de beurzen bij de postacademische instellingen en

de regeling *Talentontwikkeling in een internationale context*.²⁹ Met mijn brieven van 29 augustus en 23 oktober 2014 heb ik een aantal aanvullende maatregelen genomen om ruimte te maken voor talent. Ik heb daarbij de volgende uitgangspunten gehanteerd: maatregelen concentreren zich op makers en niet op instituties, ruimte voor maatwerk en interdisciplinariteit en zo min mogelijk regels. Er kwamen voor 2014 tot en met 2016 bij de fondsen tijdelijk extra middelen voor talentontwikkeling beschikbaar, en bij Cultuur-Ondernemen een fonds dat leningen voor een korte looptijd verstrekt.

Uit de monitor cultuureducatie - waarin ook vragen over talentontwikkeling zijn opgenomen - blijkt dat driekwart van de instellingen uit de basisinfrastructuur en instellingen die meerjarig door de fondsen worden gesubsidieerd, actief zijn op het gebied van talentontwikkeling. Vooral de fondsen hebben een structurele taak op het gebied van talentontwikkeling. Zij ondersteunen zowel individuele kunstenaars en makers als culturele instellingen die talent begeleiden of stimuleren, zoals festivals en concoursen. Ruim 80% van de instellingen ziet talentontwikkeling als onderdeel van hun visie of als kerntaak.

De eerste resultaten van de quick-scan talentontwikkeling - die ik heb aangekondigd in mijn brief van 23 oktober 2014 - laten zien dat zowel het hoger kunstvakonderwijs als de fondsen al veel doen om jong talent te begeleiden naar de arbeidsmarkt. Het kunstonderwijs kenmerkt zich door een sterke gerichtheid op de beroepspraktijk. Het curriculum van iedere kunstopleiding besteedt aandacht aan de beroepshouding, beroepsvaardigheden, en administratieve kennis en organisatorische vaardigheden. Ondernemerschap is een vast onderdeel in het kunstonderwijs. De beroepsvoorbereiding vindt onder andere plaats door stages en opdrachten van studenten in het werkveld, netwerken, het volgen van projectonderwijs, praktijkopdrachten en het organiseren van eigen (eindexamen)projecten. Ondernemerschap is een vast onderdeel in het kunstonderwijs, waarbij het gaat om aandacht voor een ondernemende attitude en ondernemingsplannen. Daarnaast speelt het kunstonderwijs in op het sterk veranderende werkveld door nieuwe allianties met samenwerkingspartners in de cultuursector en andere sectoren. Ook worden er voorzieningen getroffen om de overgang naar de beroepspraktijk goed te laten verlopen, zoals eigen productiehuizen, coachingsbureaus en centra voor ondernemerschap. Ook zijn er verschillende websites die studenten en starters praktische informatie bieden over de verschillende werkvelden en ondernemerschap.

Ook de fondsen hebben een gevarieerd en samenhangend scala van instrumenten om de artistieke ontwikkeling en het ondernemerschap van beginnende kunstenaars te bevorderen, die direct aansluiten bij de diverse kunstopleidingen. Naast werkbijdragen, subsidies, beurzen en prijzen bieden zij talenten ondersteuning in de vorm van bijvoorbeeld coaching en startersnetwerken.

De Raad constateert dat festivals een grote rol spelen op het gebied van talentontwikkeling. Festivals en concoursen kunnen "talent verder op weg helpen". Er ligt volgens de Raad een mogelijkheid om via de fondsen langs deze weg meer jonge talenten te ondersteunen.³⁰ De Raad wijst er ook op dat festivals een breed en divers publiek bereiken en inspelen op veranderingen in de beleving van het publiek. Ik vind het belangrijk dat de overheid initiatieven die nieuw en meer divers publiek bereiken, steunt. Het aanbod moet aansluiten bij jongeren en nieuwe groepen in de samenleving. Ook Kunsten '92 heeft mij opgeroepen een "extra financiële impuls aan festivals" te geven, omdat zij "experimenteren met nieuwe vormen van presentatie en publieksbereik".³¹

De Raad merkt terecht op dat de problematiek op het gebied van talentontwikkeling in de beeldende kunst, de podiumkunsten en de film om een meer structurele aanpak vraagt. Daarom kies ik voor een aantal maatregelen in deze sectoren die de ondersteuning van talent duurzaam maken en ruimte bieden voor verdieping.

²⁹ In de brief *Meer dan kwaliteit* (p. 9) was nog aangekondigd "dat het rijk de financiering van postacademische opleiding zal stopzetten".

³⁰ *Agenda Cultuur*, p. 51.

³¹ Brief Kunsten '92, 3 mei 2015.

Wat ga ik in 2017-2020 doen?

- Ik continueer het tijdelijke budget bij de fondsen voor ten minste 3 jaar, vooralsnog voor € 2,5 miljoen per jaar. De middelen hiervoor komen uit het bestemmingsfonds OCW van de fondsen, voor zover deze reserves strekken.
- De instellingen in de basisinfrastructuur en de fondsen houden een belangrijke structurele taak op het gebied van talentontwikkeling.
- Voor het duurzaam beleggen van talentontwikkeling in podiumkunsten en film maak ik € 2,4 miljoen extra vrij. Dit bedrag zet ik in via de cultuurfondsen. Het gaat om een bedrag van € 1,6 miljoen voor de podiumkunsten en € 0,8 miljoen gereserveerd voor de film.
- Volgens de Raad spelen festivals een belangrijke rol als platform en podium. De festivals zijn van de Raad ook belangrijk voor talentontwikkeling. Ik reserveer € 2,6 miljoen extra voor festivals. Dit bedrag is bestemd voor alle disciplines en zet ik in via de cultuurfondsen.
- In de podiumkunsten zijn de afgelopen jaren veel interessante nieuwe initiatieven en werkwijzen op het gebied van talentontwikkeling ontstaan. Wel is er nog steeds behoefte aan voorzieningen waar talent de tijd en ruimte krijgt om zich artistiek te verdiepen. Voor de scenische podiumkunsten adviseert de Raad een aantal plaatsen structureel van financiering te voorzien. Voor de uitwerking hiervan adviseert de Raad het Fonds Podiumkunsten de opdracht te geven om te onderzoeken hoe de vorm en de financiering van deze voorzieningen de komende beleidsperiode 2017-2020 geïntegreerd kunnen worden in het geheel van zijn regelingen voor programma's en instellingen.

Ik neem het advies over en zal het Fonds Podiumkunsten vragen vorm te geven aan deze voorzieningen. Daarbij gaat het mij niet per se om het creëren van nieuwe voorzieningen, maar vooral om de vraag hoe taken op het gebied van talentontwikkeling in de verschillende disciplines het best en meest duurzaam in het culturele veld kunnen worden belegd. Ik vind het van belang dat het Fonds Podiumkunsten talentontwikkeling integraal benadert, waarbij vanwege de samenhang ook de mogelijke rol van bestaande voorzieningen (podia, festivals, etc.) wordt betrokken. Ik geef het fonds de volgende aandachtspunten mee:

- ruimte voor innovatie en interdisciplinariteit
- samenhang tussen productie, presentatie en afzet van het werk van talenten
- relatie tussen lokale, nationale en internationale werking
- bijdragen van de lokale overheden.

Het bedrag van € 1,6 miljoen van talentontwikkeling voor het Fonds Podiumkunsten is hiervoor bestemd.

- In de film ziet de Raad een lacune op het gebied van talentontwikkeling. De Raad wil de resultaten van het lopende onderzoek (door Dialogic) eerst afwachten om te bepalen waar de behoefte precies ligt. Het bedrag van € 0,8 miljoen van talentontwikkeling voor het Filmfonds is hiervoor gereserveerd. Bij de invulling van dit bedrag moet gezocht worden naar een bundeling van krachten van opleidingen, productiemaatschappijen, omroepen, festivals en het Filmfonds.
- Zoals ik in mijn brief over talentontwikkeling heb geschreven, hecht ik aan plekken waar beeldende kunstenaars zich gedurende een wat langere periode onder begeleiding kunnen ontwikkelen. De postacademische instellingen vervullen in de praktijk deze functie. Het advies van de raad sluit hier goed bij aan. De postacademische instellingen vervullen in de praktijk deze functie. Voor de beeldende kunsten handhaaf ik daarom de functie voor postacademische instellingen in de basisinfrastructuur. In deel 3 van deze brief ga ik hier verder op in.

Maatschappelijke waarde

Makers en programmeurs zijn gedreven om, met hun eigen kwaliteit als uitgangspunt, een bijdrage te leveren aan onderwijs, zorg, toerisme en de profilering van hun stad, regio of Nederland als geheel. Die inzet komt de gehele maatschappij ten goede. In mijn beleid leg ik dan ook het accent op de grote waarde van cultuur voor de maatschappij.³² Daarnaast moedig ik het maatschappelijk debat over het belang van cultuur aan, en versterk ik door ondernemerschap het maatschappelijk draagvlak van culturele instellingen.

Cultuur en wetenschap

In mijn brief *Cultuur beweegt* heb ik aangekondigd initiatieven te nemen om de oude band tussen kunst en wetenschap in Nederland te versterken en hun bijdrage aan het maatschappelijke debat

³² *Cultuur beweegt*, p. 1.

te bevorderen. Mijn gesprekken met de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) hebben geleid tot de oprichting van de Akademie van Kunsten, mede mogelijk gemaakt dankzij de inzet van de cultuurfondsen. De Akademie biedt een forum voor reflectie voor kunstenaars en wetenschappers en voor uitwisseling van ideeën uit verschillende artistieke en wetenschappelijke disciplines. In 2014 is de Akademie, met als voorzitter Barbara Visser, gestart en is het ledenaantal uitgebreid met internationaal toonaangevende kunstenaars uit verschillende disciplines. Intussen telt de Akademie 35 leden uit de hele breedte van de kunsten, onder wie Michel van der Aa, Charlotte Mutsaers, Ramsey Nasr en Jaap van Zweden.³³

Inmiddels heeft de Akademie bijgedragen aan het publieke debat over cultuur door onder meer goedbezochte lezingen op het snijvlak van cultuur en wetenschap, paneldiscussies en andere activiteiten. Ik heb met belangstelling kennis genomen van de recent gepubliceerde agenda van de Akademie: *De verbeelding en de macht: strategische agenda en activiteiten*. In mijn adviesaanvraag aan de Raad voor Cultuur heb ik het deskundigenoordeel onder de aandacht gebracht van de Akademie. De Akademie stelt in haar reactie een aantal belangrijke vervolgvragen: over de oorzaken van de weerstand tegen het deskundigenoordeel, over hoe het oordeel in kwaliteit kan toenemen en hoe transparantie kan worden bevorderd. Ik kijk uit naar de antwoorden die de Akademie op deze vragen formuleert, en voorzie ook in de toekomst een belangrijke rol voor de Akademie op het grensvlak tussen cultuur en wetenschap.

Maatschappelijke domeinen

Kunst, cultuur en samenleving hebben elkaar nodig. Niet alleen omdat het ons inspiratie biedt en bijdraagt aan onze identiteit. Ook omdat kunstenaars hun werk vaak concreet inzetten om de wereld beter, mooier, schoner en leefbaarder te maken. In mijn brief over de relatie tussen cultuur en andere maatschappelijke domeinen heb ik het programma *The Art of Impact* aangekondigd. Dit programma onderzoekt en stimuleert bestaande en nieuwe kunstprojecten die een duidelijk maatschappelijk effect hebben. Hoe kan kunst verschil maken voor een leefbare wijk en stad, energie en klimaat, zorg, welzijn en *life science*? Voor dit programma heb ik in 2015 en 2016 € 7 miljoen beschikbaar gesteld. Het programma wordt uitgevoerd door de cultuurfondsen. Sinds de start van het programma zijn dertien projecten ondersteund. Voorbeelden zijn de Wijksafari, waarin Adelheid Roosen en haar theatergroep Zina zich laten adopteren door een stadswijk in Nederland en activiteiten van Mediamatic, een instelling die zich bezighoudt met culturele ontwikkelingen die vragen om nieuwe technologieën.

Ondernemerschap

De veranderingen in de cultuursector en de maatschappij vragen veel van de culturele sector. Dat zijn uitdagingen op het gebied van leiderschap en ondernemerschap. Net als de Raad voor Cultuur vind ik het belangrijk "dat stimulering van ondernemerschap blijvend wordt aangemoedigd".³⁴ Ook in 2017-2020 volg ik het ondernemerschap van culturele instellingen. Een van de instrumenten om ondernemerschap te stimuleren was en is de eigen-inkomsten-eis. In deel 3 van deze brief ga ik hier nader op in.

Een investering in goed ondernemerschap is een investering in de toekomst van de Nederlandse cultuursector. Het huidige programma Ondernemerschap cultuur, een initiatief van mijn voorganger, loopt van 2013 tot 2017. Doel van dit programma is het ondernemerschap van culturele instellingen en makers over de gehele breedte te versterken. Belangrijke subdoelstellingen zijn het vergroten van de geef- en investeringsbereidheid vanuit de private sector en de verbreding van de financieringsmix van gesubsidieerde instellingen. Hiervoor is het fondsenwervingsprogramma Wijzer werven opgezet. Ook zet het programma in op de ontwikkeling en versterking van leiderschap in de cultuursector. Hiervoor is het leiderschapsprogramma LinC opgezet. Het programma heeft tot nu toe goede resultaten geboekt. Het programma heeft het ondernemerschap van een nieuwe generatie makers en programmeurs versterkt en bijgedragen aan een oriëntatie op andere geldstromen dan subsidies. Daarbij is ingezet op marketing, governance en samenwerking met brancheverenigingen.

³³ <https://www.knaw.nl/nl/de-knaw/akademie-van-kunsten/leden>.

³⁴ *Agenda Cultuur*, p. 47.

Met LinC wil ik bereiken dat het leiderschap in de cultuursector wordt versterkt. LinC werkt aan persoonlijk leiderschap, kennisdeling, nieuwe inzichten, inspiratie en nieuwe verbindingen tussen leiders, culturele instellingen en disciplines, tussen cultuur en samenleving. Er is elk jaar ruime belangstelling voor het programma en de deelnemers waarderen de activiteiten met goede scores. Aan het eind van 2017 zal de cultuursector zijn verrijkt met circa 140 deelnemers, die het leiderschapsprogramma met succes hebben afgerond.

Met Wijzer werven beoog ik dat de geefbereidheid van de private sector groeit en de financieringsmix van instellingen wordt verbreed. Wijzer werven blijkt evenals LinC in een grote behoefte te voorzien. Circa 100 instellingen hebben in het eerste jaar van de voorzieningen gebruik gemaakt. De coaching wordt door de deelnemers positief gewaardeerd. Uit de monitorgesprekken bleek dat voor kleinere instellingen het daadwerkelijk werven van particulier geld vaak nog een stap te ver is. Het ontbreekt hen aan menskracht of instellingen zijn te intrinsiek gedreven om onmiddellijk een omslag te kunnen maken. De combinatie van training en coaching biedt hierbij praktische ondersteuning. Het kost nu eenmaal tijd om de subsidie-afhankelijkheid te veranderen. Ik zie hier dan ook aanleiding om de komende periode instellingen te blijven ondersteunen bij het werven van private middelen.

Lenen is als financieringsinstrument betrekkelijk nieuw in de cultuursector. De verwachtingen over dit instrument zijn hoog. Ik heb Cultuur-Ondernemen gevraagd in de huidige periode vorm te geven aan de uitvoering van deze nieuwe vorm van financiering en kennis hierover te verspreiden. Daarvoor is binnen de organisatie een fonds opgericht. Cultuur-Ondernemen verstrekke al geruime tijd kleine leningen, de microkredieten. Voor grotere leningen trekt Cultuur-Ondernemen samen op met Triodos Bank. Vanaf 2015 bestaat ook de mogelijkheid om Talentleningen af te sluiten. Dit zijn grotere leningen voor individuen en organisaties uit alle disciplines in de creatieve sector met een professionele beroepspraktijk. Lenen op maat wordt door Cultuur-Ondernemen gezien als een investering in de beroepspraktijk, die bijdraagt aan meer opdrachten, een groter professioneel netwerk en een verbetering van de inkomenspositie. Ik vind het belangrijk deze ontwikkeling te monitoren. De kennis en ervaring wordt gedeeld met de cultuursector en de financiële sector en fondsen.

De Raad voor Cultuur wijst erop dat er al steeds meer sprake is van "hybride financieringsopties", zoals een combinatie van subsidie en lening.³⁵ Met die verbreding van de financieringsmix neemt ook het belang van een solide bedrijfsvoering toe. Immers, het bereiken van een nieuw publiek, verbreden van de financieringsmix en innoveren betekent het aangaan van risico's. Dit betekent wat voor de rol van bestuurders en toezichthouders. Een van de waarborgen voor een goede bedrijfsvoering is een goede governance structuur bij een instelling. Ik waardeer het dat de brancheverenigingen onderling steeds beter samenwerken. Ook hebben zij zich als Federatie Cultuur aangesloten bij VNO-NCW en MKB Nederland.

Culturele diversiteit

De komende decennia zetten de veranderingen in de bevolkingssamenstelling verder door. Verschillende coalitieakkoorden die vorig jaar in steden werden gesloten, refereren hier aan. Voor de cultuursector is het een belangrijke uitdaging om beter aan te sluiten bij deze ontwikkeling. Volgens de Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur blijven kansen onbenut. "Rotterdam is een relatief jonge stad én heeft bovendien de meest brede, samengestelde bevolking in etnische achtergrond. Toch lijkt het erop dat nu nog relatief weinig jongeren gebruik maken van het bestaande aanbod van kunst en cultuur. Dit komt deels door het type aanbod, maar ook omdat de instellingen de ervaring en kennis van jongeren nog te weinig inzetten om hun leeftijdsgenoten aan zich te binden."³⁶ Kunstenaars met een cultureel diverse achtergrond leveren een grote bijdrage aan de vernieuwing van het aanbod en verbinden Nederland met de steeds internationaler wordende kunstwereld.

³⁵ *Agenda Cultuur*, p. 113.

³⁶ Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur, *Naar een stad die cultuur koestert*, december 2013. p. 6.

Wat ga ik de komende tijd doen?

- Ik voer op dit moment een midterm review uit van het programma Ondernemerschap cultuur. Een deel van het programma loopt volgens planning in 2017 af. Het is nu tijd om de succesvolle onderdelen van dit programma te integreren in het reguliere beleid, zoals de verworven expertise bij fondsenwerving.
- Ondernemerschap zal een onderdeel zijn van de beoordeling van de subsidieaanvragen voor de basisinfrastructuur.
- Er blijft een belangrijke rol voor de ondersteunende functie voor ondernemerschap, zoals die nu door Cultuur-Ondernemen wordt vervuld.
- Ik volg of instellingen de richtlijnen van de Governance Code Cultuur omarmen. Ik vind het zeer positief dat de sector zelf het initiatief heeft genomen om deze te herzien. Uit recent onderzoek blijkt dat 80% van de respondenten deze code toepast. (www.governancecodecultuur.nl)
- In het regeerakkoord is afgesproken dat culturele instellingen de *Code culturele diversiteit* hanteren. Ik heb de brancheverenigingen in de cultuursector gevraagd de uitvoering ter hand te nemen. In de periode 2017-2020 monitor ik de voortgang. Ik vind het ook belangrijk dat er voldoende diversiteit is in het toezicht van culturele instellingen. Culturele diversiteit is voor mij dan ook een belangrijk aandachtspunt bij de toepassing van de *Code governance cultuur*.

Digitalisering

Sinds dit jaar zet de Nederlandse Bachvereniging de uitvoering van de Matthäus Passion integraal op haar website. Al in de eerste week na het concert keken zo'n 10.000 mensen naar die internetuitvoering. Een bewijs van het belang van de digitale toegankelijkheid van cultuur, dat ik in mijn brief *Cultuur beweegt* ook heb benadrukt. Net als de Raad voor Cultuur vind ik dat digitalisering een nieuw perspectief biedt op de spreiding en toegankelijkheid van cultuur. Ik heb daarom verschillende initiatieven genomen. Op het gebied van erfgoed heb ik het Netwerk Digitaal Erfgoed opgezet, om de samenwerking tussen verschillende erfgoedsectoren te versterken. Het Netwerk heeft in maart 2015 een Nationale strategie digitaal erfgoed gepresenteerd.³⁷ Deze strategie stelt de gebruiker centraal, bevat gezamenlijke uitgangspunten voor een nationale infrastructuur en programma's om de zichtbaarheid, bruikbaarheid en houdbaarheid van digitaal erfgoed te verbeteren.

Andere stappen die ik heb gezet om cultuur digitaal toegankelijk te maken zijn de nieuwe Bibliotheekwet, waarin aandacht is voor de vorming van een landelijke digitale bibliotheek. Het Nationaal Archief ontwikkelt een e-depot en gaat geheel digitaal archiveren. OCW financiert samen met NWO het onderzoekslab *Common Lab Research Infrastructure for the Arts and Humanities*. Een ander voorbeeld is het grootschalige digitaliseringsprogramma *Beelden voor de toekomst* voor audio, video, foto en film, dat eind 2014 is afgerond. Voortbouwend op de Verkenning Cultuur en onderwijs en aansluitend bij de ambities van het Doorbraakproject Onderwijs en ICT verken ik hoe het gebruik van culturele content in het onderwijs kan worden bevorderd.³⁸

Het vergroten van de maatschappelijke betekenis van cultuur door ruimer en beter gebruik van digitale technologie zie ik als een opdracht voor de gehele culturele sector. Dit is geen kwestie van even de knop omzetten, maar een transitie die veel vraagt van culturele instellingen. De Nederlandse culturele sector is met zijn omvangrijke digitaliseringsprogramma's, vooruitstrevende instellingen en goede kennisbasis in Europa een van de koplopers. Dit neemt niet weg dat er – bij zowel grote als kleinere instellingen – nog veel te doen is.

Een van de lessen uit de initiatieven van de afgelopen jaren is dat *stand alone* projecten vaak weinig succesvol zijn. Die leiden soms tot te hoge verwachtingen, gebrekkige aanpassing aan veranderende omgevingsfactoren en onvoldoende aandacht en middelen voor exploitatie, beheer en gebruik.³⁹ Omdat het digitaal verspreiden en beheren van cultuur een blijvende opgave is, is het

³⁷ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/publicaties/2015/03/09/nationale-strategie-digitaal-erfgoed.html>.

³⁸ <http://www.doorbraakonderwijsenict.nl>.

³⁹ Taaluniecommissie Digitaal Erfgoed, *Lessen voor de toekomst uit Vlaamse en Nederlandse digitaal-erfgoedprojecten*, 2014. Zie <http://www.den.nl/nieuws/bericht/4624>. Het rapport wordt in het najaar

belangrijk dat het voor elke culturele instelling een onderdeel is van haar reguliere beleid en bedrijfsvoering. Daarbij zal het, zeker ook voor kleinere instellingen, nodig zijn planmatig te werk te gaan, slim samen te werken en waar mogelijk elkaars kennis en voorzieningen te gebruiken. Het is van belang dat instellingen de ruimte krijgen om hun eigen strategie en beleid te bepalen voor online publieksbereik, samenwerking, kennis en ICT-voorzieningen. Instellingen kunnen daarbij zelf het beste bepalen welke doelen en indicatoren ze kiezen.

Wat ga ik de komende tijd doen? Digitalisering van cultuur biedt goede mogelijkheden voor (inter)nationale verspreiding, koppeling en gebruik van culturele bronnen. Nederlandse culturele en wetenschappelijke instellingen zijn actieve partners bij internationale projecten, samenwerkingsverbanden en infrastructuren, waaronder het in Den Haag gevestigde platform en portal voor Europees digitaal erfgoed *Europeana*. Ik zet mij in voor een verdere versterking van de internationale samenwerking op dit gebied. Zo ondersteun ik via de nationale UNESCO-commissie het project PERSIST (*Platform to Enhance the Sustainability of the Information Society Transglobally*) en organiseer ik in 2016 een Europese conferentie over digitaal erfgoed als onderdeel van het EU-voorzitterschapsprogramma.

Vanwege het grote belang van digitalisering volg ik het advies van de Raad voor Cultuur om een sectorbrede ondersteunende functie voor digitalisering op te nemen in de basisinfrastructuur. Ik ga hier in deel 3 van deze brief nader op in.

Internationaal cultuurbeleid

De mondialisering van de cultuursector zet door. Ze beperkt zich volgens de Raad voor Cultuur al lang niet meer tot de grote internationale blikvangers, zoals het Koninklijk Concertgebouworkest, het Nederlands Danstheater en het Rijksmuseum: "In vrijwel alle disciplines en op vele niveaus is er sprake van internationale uitwisseling." De internationale cultuur- en mediaproductie beïnvloedt de Nederlandse culturele identiteit, en dit zal volgens de Raad alleen maar toenemen. Er is nadrukkelijk sprake van tweerichtingsverkeer: Nederlandse kunstenaars en culturele instellingen zijn actief in het buitenland, en het Nederlands cultuuraanbod en Nederlandse voorzieningen oefenen een grote aantrekkingskracht uit op buitenlandse bezoekers, makers en studenten vanuit de hele wereld. Het contact met het buitenland verrijkt en inspireert de Nederlandse cultuur en verdiept de relatie met het buitenland.

In april 2012 is de beleidsbrief internationaal cultuurbeleid naar uw Kamer gestuurd. Op dit moment onderzoekt de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken de effectiviteit van het internationale cultuurbeleid. Mijn ministerie is bij deze evaluatie betrokken. De resultaten zijn eind 2015 beschikbaar. Samen met mijn collega van Buitenlandse Zaken zal ik daarna een beleidsbrief over het internationaal cultuurbeleid naar uw Kamer sturen. In deze brief zullen wij ingaan op de internationale aspecten van het advies van de Raad voor Cultuur. Ook zal de brief ingaan op het huidige instrumentarium, de verdeling tussen de departementen en het culturele veld en de geografische en thematische benadering van het internationaal cultuurbeleid. We zullen de fondsen, relevante ondersteunende instellingen en andere relevante partijen betrekken bij de totstandkoming van de brief. Daarbij kijken we ook naar raakvlakken met andere beleidsterreinen, zoals de relatie met de creatieve industrie.

Cultuur en toerisme

Cultuur heeft een grote aantrekkingskracht op toeristen. Veel buitenlandse toeristen bezoeken bijvoorbeeld Het Mauritshuis of het Van Gogh Museum als onderdeel van hun verblijf in Nederland, De historische binnensteden zijn ook erg geliefd. Een van de raakvlakken met het beleid van het ministerie van Economische Zaken is dan ook het toerisme. Het VVD-Kamerlid Rutte riep mij in 2014 op het thema cultuur en toerisme "samen met de Minister van Economische Zaken uit te werken en ervoor te zorgen dat het toeristische succes minder afhankelijk wordt van toeval". Het toerisme is een onderdeel van de zogenaamde "gastvrijheidssector" (toerisme, recreatie, horeca en vrije tijd). Vanwege het economische belang van deze sector heeft de minister van Economische

aan het Comité van Ministers van de Nederlandse Taalunie aangeboden, samen met de aanbevelingen van de Commissie Digitaal Erfgoed.

Zaken een topteam uit de gastvrijheidssector gevraagd een langetermijnvisie op te stellen. Deze visie bevat een actieagenda om huidige belemmeringen weg te nemen en de kwaliteit van de sector verder te verbeteren. Gastvrij Nederland - Nationale Raad voor toerisme, recreatie, horeca en vrije tijd, een organisatie waarin de gastvrijheidssector zich heeft verenigd – is betrokken bij de uitvoering van deze agenda. De cultuursector is vertegenwoordigd door de Federatie Cultuur.

Toerisme biedt de cultuursector gelegenheid om nieuwe verbindingen aan te gaan, om bij te dragen aan een goed imago van Nederland en om zijn ondernemerschap te versterken. Voor een duurzame, sectorbrede aanpak van cultuurtoerisme uit binnen- en buitenland voer ik overleg met het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC), de ANWB en bestuurlijke partners. Het eerste concrete project is een pilot die het NBTC ontwikkelt voor de jaren 2016, 2017 en 2018, om het rijke cultuuraanbod in heel Nederland onder de aandacht te brengen bij nieuwe doelgroepen van buitenlandse toeristen.

Deel 3: Basisinfrastructuur 2017-2020

Criteria

In het eerste deel van deze brief heb ik mijn uitgangspunten voor het cultuurbeleid in de periode 2017-2020 geschetst: kwaliteit, ruimte voor innovatie en profilering en samenwerking. Deze keren terug in de criteria die ik voor aanvragen voor de basisinfrastructuur hanteer.

Voor de beoordeling van de plannen van culturele instellingen hanteer ik voor de periode 2017-2020 drie criteria: kwaliteit, educatie en participatie en maatschappelijke waarde. Kwaliteit is een algemene waarde die aan de basis van het cultuurbeleid ligt. Kwaliteit vormt ook voor mij het eerste uitgangspunt. Het regeerakkoord onderstreept het belang van educatie en participatie. Het is een van de thema's van mijn cultuurbeleid. Van alle instellingen in de basisinfrastructuur verwacht ik dat zij zich inzetten om kinderen en jongeren te bereiken. Het belang dat ik hecht aan de maatschappelijke waarde van cultuur komt tot uitdrukking in het derde criterium.

Ik licht de criteria hieronder kort toe.

- **Kwaliteit.** De belangrijkste voorwaarde is hoge kwaliteit. Belangrijke aspecten bij de beoordeling hiervan zijn oorspronkelijkheid, vakmanschap en vernieuwing. Vanuit die kracht is cultuur in staat ons de werkelijkheid met andere ogen te laten zien, ons te ontroeren, te verrassen en soms te choqueren. Ik ben het met de Raad eens dat het begrip kwaliteit niet te smal moet worden opgevat: het gaat niet alleen om de artistieke kwaliteit, maar ook om de kwaliteit van meer maatschappelijk gerichte activiteiten.
- **Educatie en participatie.** Ik handhaaf het subsidie criterium participatie en educatie. Het gaat mij daarbij niet alleen om educatie voor en participatie van de jeugd. Elke instelling in de basisinfrastructuur moet toegankelijk zijn voor verschillende doelgroepen. Educatieve activiteiten kunnen ook gericht zijn op ouderen, op het hoger onderwijs, of op andere sociale domeinen, zoals zorg en welzijn. Ik vind het belangrijk dat instellingen niet alleen een groter, maar vooral ook een nieuw, ander en meer divers publiek bereiken. Instellingen krijgen bij het opstellen van hun plannen de ruimte om zelf te bepalen hoe zij invulling geven aan hun inzet op het gebied van participatie en educatie. Als er in een stedelijke regio al voldoende schoolgebonden educatie-aanbod van een bepaald type instellingen is, kan een instelling een ander accent in haar educatieve aanbod leggen.
- **Maatschappelijke waarde.** Ik vind het belangrijk dat instellingen werk blijven maken van het versterken van de band met de samenleving. Ik verwacht van instellingen dat zij innoveren en nieuwe initiatieven ontplooiën om bij te dragen aan maatschappelijke vraagstukken en dat zij aangeven hoe vanuit andere sectoren een beroep gedaan wordt op de specifieke kwaliteiten, werkwijze en ervaring van de cultuursector. Zoals ik in mijn brief *Cultuur beweegt* heb geschreven, vind ik het belangrijk dat de cultuursector werk maakt van "ondernemerschap, waarmee de cultuursector zijn inkomsten vergroot, zijn kosten verlaagt, maar vooral zijn maatschappelijk draagvlak verbreedt". Ik verwacht dat instellingen werk blijven maken van het vergroten van hun maatschappelijk draagvlak. Het maatschappelijk draagvlak vertaalt zich voor een deel in de eigen inkomsten. Alle instellingen die in aanmerking willen komen voor een subsidie van het rijk moeten voldoen aan de eigeninkomsteneis. Gekeken wordt naar het gemiddelde van het percentage aan eigen inkomsten over de jaren 2013, 2014 en 2015. Voor de podiumkunstinstanties en de filmfestivals geldt een minimumpercentage aan eigen inkomsten van gemiddeld 23,5%. Voor de andere cultuurproducerende instellingen, zoals de musea en het jeugdtheater, geldt een minimumpercentage van gemiddeld 19,5%.⁴⁰ Zoals opgemerkt, wil ik instellingen in de periode 2017-2020 meer ruimte geven om te innoveren en experimenteren met nieuwe vormen. Dat hoeft niet altijd meer eigen inkomsten op te leveren. Als een instelling innoveert en zich richt op nieuw publiek, bijvoorbeeld uit de eigen regio, dan kan dit om een inspanning vragen die zich niet direct terugbetaalt. De groeicijfer van 1% per jaar komt met ingang van 2017 dan ook te vervallen.

⁴⁰ Het gaat hierbij om eigen inkomsten van een instelling ten opzichte van de totale structurele subsidie.

Ik hecht aan een toegankelijk, over het land gespreid cultuuraanbod. Alle Nederlanders moeten in staat zijn te genieten van een rijk en veelzijdig cultuuraanbod. Ik ben het met de Raad eens dat het cultuuraanbod op verschillende manieren voor publiek in het hele land toegankelijk moet zijn. Bij de podiumkusten gaat het om de geografische spreiding van instellingen en hun aanbod. Voor bijvoorbeeld de film en de creatieve industrie gaat het niet zozeer om geografische spreiding, maar om distributie van producten van makers. De spreiding van cultuur is in de Wet op het specifiek cultuurbeleid vastgelegd. Ik vraag de Raad om bij de beoordeling van alle aanvragen uit te gaan van een evenwichtige spreiding van culturele voorzieningen over het land.

Een goede bedrijfsvoering vind ik voor culturele instellingen vanzelfsprekend. Het is belangrijk dat alle culturele instellingen werk maken van governance, marketing, publieksontwikkeling en een goede strategie en zo aansluiten bij het brede begrip van ondernemerschap uit het programma ondernemerschap cultuur. Ook is het belangrijk dat zij zich goed organiseren en bijdragen aan een sterke positie van brancheverenigingen.

De instellingen kunnen in de plannen die zij ter beoordeling aan de Raad voorleggen, zelf voorstellen waarop zij, met oog op hun eigen, onderscheidende profiel, accenten leggen. In de afspraken die ik vervolgens met de instellingen maak, zal ik rekening houden met dit profiel. De groeinorm voor eigeninkomsten zal ik, zoals gezegd, in de komende subsidieperiode niet verhogen. Ook daardoor ontstaat ruimte om met de instellingen meer kwalitatieve afspraken te maken over hoe zij zich de komende jaren willen ontwikkelen bijvoorbeeld op het gebied van profilering, innovatie en werkgeverschap.

De Raad voor Cultuur, het wettelijk adviesorgaan van regering en parlement op het terrein van kunst, cultuur en media, adviseert over de aanvragen voor de periode 2017-2020. Ik vraag de Raad de aanvragen voor de periode 2017-2020 te toetsen aan de hierboven genoemde criteria.

Fondsen

Samen met de instellingen die de rijksoverheid rechtstreeks subsidieert, zorgt het aanbod dat de zes cultuurfondsen subsidiëren voor een rijk en divers cultuuraanbod.⁴¹ Bij de rechtstreeks door de Rijksoverheid gefinancierde BIS-instellingen gaat het om instellingen met een (inter)nationaal belang, zoals musea met een Rijkscollectie en orkesten. De cultuurfondsen stimuleren dynamiek en vernieuwing in de cultuursector. Zij ondersteunen makers en instellingen met (project)subsidies en beurzen. Met deze instrumenten kunnen de fondsen snel en soepel inspelen op ontwikkelingen in het Nederlandse cultuurlandschap. Samen met het aanbod dat via de basisinfrastructuur wordt gefinancierd, zorgt het aanbod van de fondsen voor een veelzijdig en over het land gespreid cultuuraanbod. Ook dragen de fondsen bij aan de doelstellingen van het cultuurbeleid door speciale programma's uit te voeren, zoals het programma *The Art of Impact* (zie deel 2 van deze brief).

De cultuurfondsen functioneren goed. Uit het rapport van de visitatiecommissie blijkt dat de fondsen efficiënte organisaties zijn die de verschillende sectoren goed weten te bedienen en inspelen op de ontwikkelingen in de verschillende sectoren.⁴² De visitatiecommissie heeft een aantal aanbevelingen gedaan aan de fondsen op het terrein van samenwerking, sectoroverstijgende activiteiten en meting van de resultaten. Ik vraag de fondsen hier in hun plannen voor de komende periode op in te gaan. In het najaar wordt het beleidskader voor de fondsen vastgesteld. Daarin zal ik de aanbevelingen voor de fondsen meenemen. De aanbevelingen die de commissie aan mijn adres doet, neem ik ter harte. Zo zal ik nieuwe opdrachten die ik aan fondsen verstrek meer in samenspraak met hen formuleren. De commissie doet ook een aantal aanbevelingen over de sectorale taken van fondsen. Ik betrek deze aanbevelingen bij het onderzoek naar de ondersteuningsstructuur, waarop ik in hoofdstuk 3 nader inga.

De Raad voor Cultuur adviseert fondsen de mogelijkheid te bieden de tweejarige subsidies uit te breiden tot vierjarige. Ik neem die aanbeveling van de Raad over. Deze verandering leidt tot

⁴¹ Fonds Podiumkunsten, Fonds voor Cultuurparticipatie, Filmfonds, Mondriaan Fonds, Nederlands Letterenfonds, Stimuleringsfonds Creatieve Industrie.

⁴² *Rapport visitatiecommissie cultuurfondsen*, 2014, http://content.stimuleringsfonds.nl/files/nws/i_559/visitatierapportcultuurfondsen2014kleine.pdf

minder papierwerk en meer zekerheid voor culturele instellingen. Dat helpt hen ook bij het verwerven van andere inkomsten, bijvoorbeeld Europese subsidies. Ik vraag de fondsen hierbij rekening te houden met het doel waarvoor de subsidies worden gegeven. Subsidies die de fondsen vertrekken zijn in eerste instantie bedoeld voor het produceren van voorstellingen, concerten en tentoonstellingen. De Raad vindt weliswaar dat fondsen primair hun subsidies moeten aanwenden voor de artistieke activiteiten van kunstenaars en instellingen, maar constateert ook dat op dit moment de financiële positie van instellingen te veel wordt uitgehold doordat er geen basiscomponent in de subsidie is opgenomen. De Raad pleit ervoor om rekening te houden met een geringe overhead bij het verstrekken van fondssubsidies. Ik zal de fondsen vragen hier bij hun regelingen rekening mee te houden. Dit kan overigens slechts in beperkte mate, aangezien hiervoor geen extra financiële middelen beschikbaar zijn.

Mijn uitgangspunt van stabiliteit geldt ook voor de fondsen. Op grond van het visitatierapport, het rapport van de ADR *Clustering bedrijfsvoering cultuurfondsen* en het advies van de Raad voor Cultuur concludeer ik dat een verder samengaan, reorganisaties of verschuivingen tussen disciplines geen meerwaarde hebben. Ik vraag de fondsen om, in aansluiting op al ingezette initiatieven, meer ruimte te scheppen voor interdisciplinaire aanvragen. Ik volg hierin het advies van de Raad voor Cultuur. De Raad wijst er ook op dat vaktijdschriften "een belangrijke rol op het gebied van debat, reflectie en theorievorming" vervullen.⁴³ In de letterensector dragen tijdschriften bovendien bij aan talentontwikkeling, doordat ze nieuwe schrijvers een podium bieden. Ik geef de fondsen in de periode 2017-2020 dan ook weer de mogelijkheid om binnen dit kader tijdschriften te subsidiëren.

Ik vraag de fondsen ook om hun inzet op het gebied van talentontwikkeling voort te zetten (zie *Talentontwikkeling*). Financiële middelen voor de extra activiteiten zijn bescheiden. Ik erken dan ook dat dit bij de fondsen om keuzes vraagt.

Podiumkunsten

Het beleid in aanloop naar de huidige periode richtte zich op een grote herziening van de podiumkunstensector. Het Fonds Podiumkunsten heeft hierin een grote rol gespeeld. De visitatiecommissie wijst erop dat het fonds "over alle beleidswijzigingen zo tijdig en transparant mogelijk" heeft gecommuniceerd met het veld.⁴⁴ Het is mijn overtuiging dat de kwaliteit van de podiumkunsten en hun waarde voor de samenleving het best tot hun recht komen als instellingen, in zowel de basisinfrastructuur als bij de fondsen, de ruimte krijgen om zich de komende periode met een stabiele uitgangspositie verder te ontwikkelen. Ik wil hierbij, zoals ik aan het begin van deze brief heb geschreven, meer recht doen aan de regionale en stedelijke inbedding van de podiumkunsten.

Aanbod en afname

In zijn advies wijst de Raad voor Cultuur op het probleem dat het aantal speelplekken voor instellingen in de basisinfrastructuur en met een subsidie van het Fonds Podiumkunsten af lijkt te nemen. Dit is een ontwikkeling die zowel nationale als lokale cultuurbelangen raakt. Een betere afstemming tussen het aanbod dat via de basisinfrastructuur en via het Fonds Podiumkunsten wordt gefinancierd met de accommodaties (zoals podia en festivals) is van groot belang om deze trend te keren.

De sleutel voor een succesvol publieksbereik ligt in goed partnerschap tussen accommodaties en gezelschappen. Gezelschappen moeten een hechte band met het publiek kunnen opbouwen. Accommodaties vervullen hier een sleutelrol, omdat gezelschappen daar hun publiek ontmoeten. Een betere en nauwere samenwerking - tussen podia onderling, en tussen podia en gezelschappen - is een noodzakelijke voorwaarde, als we het aanbod van instellingen in stedelijke regio's in stand willen houden. Volgens de Raad dienen podia daarbij meer mogelijkheden te krijgen om hun

⁴³ *Agenda Cultuur*, p. 88.

⁴⁴ Visitatiecommissie Cultuurfondsen 2013-2016 (Mijntje Lückerkath-Rovers, Giep Hagoort, Ryclef Rienstra, Bruno Verbergt, Patty Voorsmit), *Rapport visitatiecommissie cultuurfondsen*, 2014, http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/nieuws/i_546/visitatierapportcultuurfondsen2014kleine.pdf, p. 43.

nieuwe rol als "gidsende, initiërende en (co)producerende makelaar tussen aanbod en afname" te spelen.⁴⁵

Ik wil strategische allianties tussen podia en gezelschappen stimuleren. Ik roep instellingen in de basisinfrastructuur op in hun subsidieaanvraag met concrete plannen te komen over programmatische samenwerking met podia. Als het gaat om de door de fondsen gefinancierde instellingen, adviseert de Raad een regierol voor het Fonds Podiumkunsten.⁴⁶ Ik neem dit advies over. In de aanloop naar de periode 2021-2024 vraag ik het fonds in de komende subsidieplanperiode een of meer pilots uit te voeren waarbij de makelaarsrol van podia (schouwburgen, concertzalen, festivals, e.d.) in relatie tot het gesubsidieerde aanbod én tot het publiek onderzocht en ondersteund wordt. De pilots dienen rekening te houden met regionale binding, draagvlak, publieksverbreding, het delen van resultaten en het financieel commitment vanuit de regio's. Ik vraag het fonds dit jaar een voorstel in te dienen, zodat ik deze tijdig met de andere overheden kan afstemmen. De pilots worden in het voorjaar van 2019 geëvalueerd, zodat de resultaten betrokken kunnen worden bij de periode 2021-2024.

De theatersector heeft oud-minister Ter Horst gevraagd een commissie te leiden om de relatie met het publiek van de gesubsidieerde theaters en theatergezelschappen te analyseren. Ik juich dit initiatief, dat uit de sector zelf komt en wordt ondersteund door brancheverenigingen VSCD en NAPK toe. Net als de brancheverenigingen vind ik het belangrijk dat de kennis uit dit onderzoek met andere sectoren gedeeld wordt.

Orkesten

Nederland heeft internationaal vermaarde orkesten die een groot publiek bereiken. In *Orkesten van nu, van waarde voor de toekomst* hebben de tien directeurs van Nederlandse orkesten de betekenis van de klassieke muziekcultuur voor ons land laten zien. De orkesten leveren hoge artistieke prestaties bij hun concerten en begeleiding van opera en dans, trekken de traditie van klassieke muziek door naar een publiek van nu en leveren een belangrijke bijdrage aan muziekeducatie. Daarnaast zijn zij ambassadeur voor hun stad, regio en ons land.

Een aantal orkesten ontvangt in de huidige periode een extra bedrag voor samenwerking. De Raad adviseert deze middelen te continueren. Ik neem dit advies van de Raad over. Ik voeg dit bedrag toe aan het subsidiebedrag voor de orkesten in de regeling. Ik vraag de orkesten in hun aanvraag in te gaan op samenwerking met andere orkesten, operagezelschappen of andere partijen in relatie tot hun profilering.

De basisinfrastructuur biedt in de periode 2017-2020 ruimte aan 7 symfonieorkesten.

Symfonieorkest met aanbod van pop en jazz

Uw Kamer heeft herhaaldelijk aandacht gevraagd voor de positie van het Metropole Orkest, dat naar aanleiding van een motie van de leden Van Dam (PvdA) en Huizing (VVD) subsidie ontvangt tot 2017.⁴⁷ Ik heb de Raad om advies gevraagd over de periode vanaf 2017. De Raad adviseert "financiële dekking" te zoeken voor deze voorziening en daarvoor een plek in de basisinfrastructuur te creëren. Ik neem dit advies over. Ik reserveer voor deze functie een bedrag van € 3 miljoen per jaar.

De basisinfrastructuur biedt in de periode 2017-2020 ruimte aan 1 symfonieorkest met aanbod van pop en jazz.

Concertkoor

De Raad besteedt in zijn advies aandacht aan het Radio Filharmonisch Orkest en het Groot Omroepkoor. De twee ensembles maken deel uit van de Stichting Omroep Muziek, zijn nauw verbonden met de muziekprogrammering van de publieke omroep en worden daarom gefinancierd uit de mediabegroting. De Raad wil meer samenwerking tussen de ensembles in de stichting en de orkesten in de basisinfrastructuur, in het bijzonder het Groot Omroepkoor. Daarom stelt hij voor

⁴⁵ *Agenda Cultuur*, p. 127.

⁴⁶ *Agenda Cultuur*, p. 127.

⁴⁷ Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 33 400 nr. 103. .

om een plek in de basisinfrastructuur te creëren voor een concertkoor en daarvoor middelen over te hevelen vanuit de mediabegroting.

Net als de Raad vind ik het van belang dat er goed wordt samengewerkt tussen het Groot Omroepkoor en de orkesten in de basisinfrastructuur. Daarvoor vind ik het echter niet nodig om budget over te hevelen of het stelsel te wijzigen. Het is ook niet wenselijk vanwege de specifieke culturele omroepstaak voor de levende muziek op Radio4 en de recente reorganisaties bij de omroepensembles.⁴⁸ Ik vraag de Stichting Omroep Muziek om in haar meerjarenplan 2016-2020 te laten zien hoe zij vorm geeft aan de samenwerking met de orkesten in de basisinfrastructuur, en in te gaan op de inzet van het Groot Omroepkoor. Ik vraag de orkesten die met het Groot Omroepkoor samenwerken duidelijk te maken hoe zij vormgeven aan die samenwerking. De orkesten en het Groot Omroepkoor zijn hierover al in overleg.

Begeleiding dans en opera

De Raad adviseert om Het Balletorkest de begeleiding van ballet in Amsterdam te laten verzorgen en de taak van de begeleiding van het Nederlands Danstheater te beleggen bij het Residentieorkest. Ik neem dit advies niet over: het Balletorkest heeft gekozen voor een scherp, onderscheidend profiel en richt zich op een specialisme: de begeleiding van dansgezelschappen. Daarnaast kunnen instellingen zelf afspraken maken over begeleiding door andere orkesten.

De basisinfrastructuur biedt in de periode 2017-2020 ruimte aan 1 symfonieorkest met begeleidingsactiviteiten voor dans en 1 symfonieorkest met begeleidingsactiviteiten primair voor opera. Naast deze twee orkesten hebben de overige symfonieorkesten de opdracht om minimaal eenmaal per jaar om niet een opera te begeleiden.

Opera

De Raad spreekt zijn waardering uit voor de toegenomen samenwerking tussen de drie Nederlandse operagezelschappen in de basisinfrastructuur. Ook ziet de Raad dat talentontwikkeling bij deze gezelschappen duidelijk op de agenda staat. De Raad adviseert "met lokale overheden extra budget voor reizend opera-aanbod" te zoeken, of "de middelen voor het aanbod op het gebied van reizende opera bij één organisatie" te concentreren.

Dit zou voor de twee instellingen waar het om gaat - het reizende operagezelschap en de operavoorziening voor het zuiden van het land - opnieuw tot reorganisaties leiden. Bovendien zou een samengaan de samenwerking in regionaal verband - met orkesten en het kunstvakonderwijs - doorbreken. Zoals ik heb geschreven in mijn eerdere brieven hecht ik de komende periode aan stabiliteit en ruimte binnen het bestel. Ik ben dan ook geen voorstander van opgelegde fusies of een keuze voor één van de twee instellingen op het gebied van reizend opera-aanbod. Ik zie veel meer in een steviger samenwerking tussen de beide reizende operagezelschappen en de hen begeleidende orkesten. Deze oplossingsrichting is mij ook in het bestuurlijk overleg door de betrokken lokale en provinciale bestuurders aangedragen.

De Raad adviseert de operagezelschappen voor de komende periode "een nieuw gezamenlijk plan op het gebied van talentontwikkeling" te laten maken. Daarin kunnen ze "de huidige samenwerking verder intensiveren en plannen voor langdurige trajecten voor talenten uitwerken". Ik neem dit advies van de Raad over en vraag de gezelschappen hier in hun aanvraag op in te gaan. Op die manier kan samenwerking nog verder worden versterkt, tussen de operagezelschappen onderling en met de orkesten.

De basisinfrastructuur biedt in de periode 2017-2020 ruimte aan 3 instellingen voor opera.

Theater

De Raad adviseert om het aantal plekken voor theatergezelschappen in de basisinfrastructuur te handhaven. Ook wijst de Raad op het grote belang van festivals. Zoals hierboven geschreven, reserveer ik in de komende periode meer geld voor de festivals vanwege hun belang voor talentontwikkeling. Bij de theatergezelschappen stelt de Raad voor de normbedragen te

⁴⁸ Bijvoorbeeld de NTR-zaterdagmatinee in het Concertgebouw en de AVROTROS vrijdagavond van Vredenburg.

differentiëren en met toeslagen te werken. Ik hecht grote waarde aan de kerntaak van de theaterinstellingen in de basisinfrastructuur: het brengen van grootschalige theaterproducties voor een breed publiek. Ik handhaaf daarom deze functie. Zoals hierboven geschetst wil ik alle instellingen in de basisinfrastructuur de mogelijkheid geven om zichzelf naast de artistieke kerntaak op zelf gekozen onderdelen meer te profileren. Dit geldt dus ook voor de theaterinstellingen. Om administratieve lasten te beperken en om te voorkomen dat het aanbod vanuit de basisinfrastructuur het aanbod via het Fonds Podiumkunsten verdringt, hou ik vast aan het onderscheid tussen grote en middelgrote instellingen. Dit geldt ook voor de normbedragen.

De basisinfrastructuur biedt in de periode 2017-2020 ruimte aan 9 theatergezelschappen en 1 internationaal festival voor de podiumkunsten.

Jeugdtheater

De Raad adviseert evenals bij de theatergezelschappen om gedifferentieerde normbedragen in te voeren voor jeugdtheaterinstellingen. Naast een basisbedrag zouden toeslagen kunnen worden toegekend voor extra inspanningen op specifieke terreinen. Ik handhaaf voor de periode 2017-2020 de functie van de acht jeugdtheatergezelschappen met dezelfde normbedragen. Ik sluit mij aan bij het advies van de Raad, die vindt dat de jeugdtheatergezelschappen een grote diversiteit laten zien in profilering en onderstreep het belang van extra middelen voor deze gezelschappen. Daarom ken ik de instellingen van deze functie een extra bedrag toe van € 50.000. De jeugdtheatergezelschappen kunnen evenals de andere gezelschappen zelf een keuze maken hoe zij deze middelen inzetten en op welk gebied zij zich extra willen profileren. Op het jeugdtheater ben ik ook ingegaan onder "cultuureducatie" in deel 2 van deze brief.

De basisinfrastructuur biedt in de periode 2017-2020 ruimte aan 8 jeugdtheatergezelschappen. Vanwege het belang van goed aanbod voor de jeugd ken ik aan de instellingen een extra bedrag toe van € 50.000.

Dans

Net als de orkesten en de opera, theater- en jeugdtheatergezelschappen zijn de dansgezelschappen over het land gespreid. Ze hebben een focus op hun stad en regio, en geven daarnaast voorstellingen in de rest van het land. De Raad wijst op de mogelijkheid van verdere profilering: "Het ene dansgezelschap kan nadruk leggen op een 20ste-eeuws repertoire, terwijl een ander juist kiest voor een artistiek innovatief profiel".⁴⁹

De basisinfrastructuur biedt in de periode 2017-2020 ruimte aan 4 dansgezelschappen. Vanwege het belang van goed aanbod voor de jeugd komt er een extra bedrag van € 50.000,- per jaar voor het dansgezelschap in de basisinfrastructuur met aanbod voor de jeugd.

Fonds Podiumkunsten

Het Fonds Podiumkunsten heeft als taak de pluriformiteit van het kleinschalige en middelgrote aanbod te stimuleren. Het fonds ondersteunt namens het rijk alle vormen van professionele podiumkunsten. Het fonds richt zich op kleinschalig en middelgroot aanbod, op de ontwikkeling van jonge makers en op de programmering van podia en festivals om de publieke belangstelling voor eigentijds aanbod te stimuleren. Daarnaast stimuleert het fonds de aanwezigheid van het Nederlandse podiumkunstenaanbod op internationale podia. Het fonds ziet een goede spreiding als een mogelijkheid tot een sterkere maatschappelijke verankering en een goede verbondenheid met de omgeving van de instelling. De visitatiecommissie concludeert dat het Fonds Podiumkunsten goed en "rolvast" functioneert en prijst de "overzichtelijke regelingen voor aanbieders en afnemers in Nederland en voor internationale activiteiten".⁵⁰

⁴⁹ *Agenda Cultuur*, p. 70.

⁵⁰ *Rapport visitatiecommissie cultuurfondsen*, 2014, http://www.fondspodiumkunsten.nl/content/nieuws/i_546/visitatierapportcultuurfondsen2014kleine.pdf, p. 43.

Musea

Zoals ik u schreef in mijn museumbrief *Samen werken, samen sterker*, vormen de musea een dynamische sector.⁵¹ Musea leveren een grote bijdrage aan de ontwikkeling van historisch besef, identiteit en kennis. Het is belangrijk dat musea adequaat kunnen blijven opereren om de waarde die zij hebben voor de samenleving te behouden en te versterken. Mijn beleid is erop gericht de musea daarbij te ondersteunen. Op basis van mijn brief *Samen werken, samen sterker* heb ik ingezet op de toegankelijkheid van collecties, geïnvesteerd in kennis en onderzoek en heb ik de maatschappelijke betekenis van musea bevorderd door samenwerking en educatie te stimuleren. Tot slot is met het opstellen van het wetsvoorstel Erfgoedwet een integraal kader ontwikkeld voor de publieke verantwoordelijkheid van roerend en onroerend cultureel erfgoed in de toekomst.

Samenwerking

Dankzij de *Samenwerkingsregeling musea*, die het Mondriaan Fonds op mijn verzoek is gestart, zijn verschillende musea met goede vormen van samenwerking begonnen. Zo werken Museum Boerhaave, het Teylers Museum en Science Center NEMO samen om de wetenschappelijke instrumentencollecties die zij beheren in onderlinge samenhang aan het publiek te presenteren. Ik denk hierbij ook aan nieuwe concepten als het pop-up museum, bekend van De Wereld Draait Door. Ook hebben musea nieuwe partners aan zich weten te binden. De Raad adviseert om deze regeling te continueren en daarbij samen op te trekken met de andere overheden. De verschillende overheden hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid in het beschikbaar stellen van aanvullende middelen voor deze regeling. Ik neem dit advies over en heb hierover gesproken met de andere overheden. Ik zet de tijdelijke samenwerkingsregeling voor musea nog 4 jaar voort. Zelf zal ik jaarlijks €1 miljoen per jaar inzetten. Musea van lokale en provinciale overheden moeten gematched worden door deze overheden.

Collecties

De expositie Late Rembrandt in het Rijksmuseum Amsterdam trok meer dan een half miljoen bezoekers. Dat zoveel mensen belangstelling hebben voor onze kunstschat vind ik geweldig. Ook andere exposities in het land trekken grote bezoekersaantallen. We mogen ons gelukkig prijzen met deze bijzondere tentoonstellingen. En tegelijk kan de aandacht voor die tijdelijke exposities ook ten koste gaan van die andere belangrijke taak van musea: het beheer, behoud en tonen van de vaste collecties. Dat springt minder in het oog, maar is ook heel belangrijk. Ik zet mij dan ook in om musea te ondersteunen hun collecties goed toegankelijk te houden. Zo heb ik een oplossing gevonden voor de bijzondere collectie van het Tropenmuseum. In eerste instantie was de oplossing voor een periode tot en met het jaar 2016. De Raad adviseert het totale rijksbudget voor musea uit te breiden met het huidige subsidiebedrag voor het Tropenmuseum, dat inmiddels onderdeel is geworden van het Museum voor Wereldculturen. Dit advies neem ik over. Van dit budget (van € 5,5 miljoen per jaar) zal het deel voor huisvesting en collectiebeheer via de Erfgoedwet worden gesubsidieerd. Verder ben ik bezig met de herziening van de indenniteitsregeling. Van instellingen verwacht ik dat zij een ruimhartig bruikleenbeleid voeren. Ik maak afspraken met musea over de registratie van collecties. Verder ga ik met andere overheden in gesprek over hoe we gezamenlijk de collectiemobiliteit nog meer kunnen stimuleren. Dit najaar organiseer ik een conferentie om met gemeenten en provincies het gesprek aan te gaan over gemeenschappelijke uitgangspunten voor het museumbeleid. Zo wil ik me inzetten om de toegankelijkheid van beschikbare collecties te vergroten. Ik onderschrijf het belang van museale aankopen om de Collectie Nederland te verrijken met bijzondere objecten, zoals door diverse instellingen aan de orde is gesteld. Ik waardeer daarom de inzet van particulieren, musea, het Mondriaan Fonds en andere fondsen om aankopen mogelijk te maken. In aanvulling daarop hecht ik aan de mogelijkheid van schenkingen die de Successiewet biedt om bijzondere objecten te verwerven voor het publiek van vandaag en de toekomst.

De Erfgoedwet

Met de toekomstige Erfgoedwet wordt bestaande wet- en regelgeving geharmoniseerd, worden overbodige regels geschrapt en wordt de verantwoordelijkheid voor de bescherming van het cultureel erfgoed zoveel mogelijk bij het erfgoedveld zelf gelegd: musea, collectiebeheerders, archeologen, eigenaren en overheden (Rijk, provincies en gemeenten). Het uitgangspunt is de

⁵¹ *Museumbrief. Samen werken, samen sterker*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, nr. 32820-77

bescherming van cultureel erfgoed beter te waarborgen. Zo wordt de zorg voor de Rijkscollectie wettelijk vastgelegd en worden de beheernormen voor de verschillende beheerders van museale cultuurgoederen van de Staat gelijk geregeld. Op die manier wil ik de continuïteit in het beheer zeker stellen en daarmee het toekomstige behoud van de desbetreffende collecties. De kosten die de instellingen maken voor het zorgdragen voor het beheer van de collectie en, voor zover de instellingen daar zelf verantwoordelijk voor zijn, ook voor de huisvesting, zullen daarom niet langer een integraal onderdeel vormen van de vierjarige subsidiecyclus van de basisinfrastructuur, maar worden op grond van de Erfgoedwet structureel gesubsidieerd. De instellingen kunnen op deze manier voor een langere tijd investeren in de collectie en de huisvesting. Naar verwachting zal de Erfgoedwet op 1 januari 2016 in werking treden. De hoogte van de bedragen voor collectiebeheer en behoud is gebaseerd op de kosten zoals die zijn opgenomen in de begroting 2013-2016. Voor de publieksactiviteiten kunnen instellingen op grond van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid een subsidieaanvraag indienen, welke vervolgens overeenkomstig de systematiek van die regeling, voor advies wordt voorgelegd aan de Raad voor Cultuur. Voor de instellingen die in de subsidieperiode 2013-2016 op grond hiervan subsidie ontvangen, hanteer ik voor de subsidie in 2017-2020 een bandbreedte voor de publieksactiviteiten. De ondergrens ligt maximaal 10% lager dan de huidige bedragen die musea voor hun activiteiten ontvangen. Zo bied ik musea een stabiele uitgangssituatie. Ook ontstaat daardoor ruimte om de musea die in de periode 2013-2016 op advies van de Raad zwaarder (25% of meer) zijn gekort een goede startpositie te geven. Uw Kamer heeft aandacht gevraagd voor deze musea, waaronder Rijksmuseum Twenthe, Huis Doorn en Slot Loevestein.

Kennis en onderzoek

De Raad wijst op het toenemende probleem van verlies van kennis en expertise in het erfgoeddomein. Nieuwe ideeën en inzichten over educatie, (digitaal) publieksbereik, de voorkeuren van de moderne museumbezoeker en de economische aspecten van musea zijn essentieel om te garanderen dat musea ook in de toekomst een betekenisvolle maatschappelijke rol vervullen. De samenwerking van het museale veld met universitaire onderzoekers en wetenschappelijke instellingen is noodzakelijk om een antwoord te vinden op de kennisvragen van nu en van de toekomst. Ik heb daarom het initiatief genomen tot de Nationale Kennisagenda voor het museale veld en verwacht dat het museumveld dit initiatief voortzet in samenwerking met alle betrokken partijen.⁵²

Mondriaan Fonds

In de museumsector speelt het Mondriaan Fonds een belangrijke rol dankzij de diverse regelingen ter bevordering van samenwerking, collectiemobiliteit, veiligheid en voor het aankopen van bijzondere objecten voor de collectie Nederland. Ik denk daarbij ook aan de inzet van het fonds voor de beeldende kunst, die in de praktijk ook van waarde is voor de museumsector. Verder kunnen erfgoedinstellingen subsidie krijgen voor het realiseren van projecten die inhoudelijk een meerwaarde hebben ten opzichte van het bestaande aanbod.

Beeldende kunst

De sector beeldende kunst bestaat uit verschillende partijen die een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van kunstenaars en hedendaagse kunst. Kunstvakopleidingen leiden studenten op en bereiden hen voor op de arbeidsmarkt. Postacademische instellingen bieden talentvolle afgestudeerde en bewezen kunstenaars de mogelijkheid zich verder te ontplooien. Het vernieuwende aanbod dat beeldend kunstenaars produceren, wordt vervolgens in een nationale en internationale context geplaatst in presentatie instellingen, galeries en kunstmusea. Zij brengen kunstenaars en publiek bij elkaar. Presentatie instellingen dragen daarnaast ook bij aan debat en reflectie en bieden een podium voor talent. Samen vormen deze partijen het fundament van een levendige en dynamische beeldende kunst sector.

De sector beeldende kunst heeft zich de afgelopen jaren sterk ontwikkeld. De brief *Meer dan Kwaliteit* uit 2011 stelde nog dat er "meer samenhang en samenwerking" nodig was. Nu is te zien dat de verschillende partijen elkaar steeds beter weten te vinden. Zo hebben verschillende

⁵² Voor meer informatie over de Nationale Kennisagenda van het museale veld, zie www.museumvereniging.nl/.../Nationale%20kennisagenda%20Museale%20veld%20LR.pdf.

belangenorganisaties en brancheverenigingen zich verenigd in Beeldende Kunst Nederland (BKNL). Dit is een informeel overleg van organisaties die opkomen voor het belang van beeldend kunstenaars, musea, presentatie instellingen en galeries in Nederland. Een resultaat van deze samenwerking is een onderzoek naar de kunstenaarshonoraria. Daarmee is een eerste inventarisatie van de Nederlandse praktijk verricht, waaruit naar voren is gekomen dat ieder museum en presentatie instelling een eigen honoreringsbeleid hanteert. Momenteel wordt een vervolgonderzoek opgezet bij een aantal musea en presentatie instellingen om meer inzicht te krijgen in de praktijk van het honorarium. Ik juich dit initiatief en deze samenwerking toe. Het is belangrijk dat de sector zelf verantwoordelijkheid neemt om met één stem naar buiten te treden.

Een belangrijke andere stap die de sector heeft gemaakt ligt op het gebied van zichtbaarheid en toegankelijkheid. Instellingen hebben een meer open karakter gekregen, staan meer in contact met de samenleving en gaan verbindingen met elkaar én met andere maatschappelijke sectoren aan. Hierdoor hebben steeds meer instellingen een herkenbaar profiel gekregen, ook in relatie tot specifiekere doelgroepen.

Postacademische instellingen

De Raad adviseert de functie van postacademische instellingen in de basisinfrastructuur op te nemen. Ik wil deze belangrijke functie in de basisinfrastructuur volledig behouden en neem het advies van de Raad dan ook over. Zo waarborg ik de continuïteit van de postacademische instellingen. Zoals ik in de brief *Ruimte voor talent* heb geschreven, hecht ik aan "plekken waar beeldend kunstenaars zich gedurende een wat langere periode onder begeleiding kunnen ontwikkelen".⁵³ De Raad adviseert financiering van deze functie op basis van een gemengd model: deels basisfinanciering vanuit de basisinfrastructuur en deels geormerkte beurzen van het Mondriaan Fonds. De Raad wijst daarbij op het fiscaal nadeel dat er 21% moet worden afgedragen over een beurs. Verder adviseert de raad dat de instellingen in onderlinge afstemming duidelijk verschillende profielen dienen te ontwikkelen.

In navolging van de Raad vraag ik de postacademische instellingen duidelijk verschillende profielen te ontwikkelen zodat kunstenaars een keuze kunnen maken voor een instelling die aansluit bij hun eigen profiel. De financiering zal volledig verlopen via de basisinfrastructuur. Er zal geen sprake meer zijn van een gemengd model van beurzen via het Mondriaan Fonds en financiering van instellingen. Het budget van de beurzen die via het Mondriaan Fonds werden verleend, zal worden overgeheveld naar de basisinfrastructuur. Het fiscale probleem is daarmee opgelost. Op deze manier is de financiële continuïteit van de postacademische instellingen gewaarborgd en worden de beschikbare middelen zo volledig mogelijk ingezet voor talentontwikkeling. De instellingen hebben de volledige zeggenschap over de samenstelling van de groep kunstenaars, omdat juist die samenstelling zo belangrijk is voor de gewenste profilering van de instelling. Het is belangrijk dat de instellingen hier onderling afspraken over maken, zodat de profielen daadwerkelijk onderscheidend zijn.

Presentatie instellingen

De Raad adviseert de ruimte in de basisinfrastructuur voor zes presentatie instellingen te handhaven en te zorgen voor meer gedifferentieerde subsidiebedragen. De Raad adviseert de hoogte van het subsidiebedrag los te koppelen van de standplaats van instellingen, maar de geografische spreiding wel mee te wegen bij de beoordeling van aanvragen. Ik handhaaf voor de periode 2017-2020 de functie voor zes presentatie instellingen in de basisinfrastructuur. Ik wil de presentatie instellingen de ruimte bieden om zich verder te ontwikkelen en zich lokaal en internationaal te positioneren, zodat zij hun functie op het gebied van de presentatie van vernieuwend en experimenteel aanbod, onderzoek en ontwikkeling kunnen vervullen. Ik ben het met de Raad eens dat in de huidige periode is gebleken dat de huidige normbedragen geen recht doen aan de verschillende profielen van de presentatie instellingen. Ik hanteer in de periode 2017-2020 dan ook gedifferentieerde subsidiebedragen met een bandbreedte van 10% ten opzichte van de huidige normbedragen. Ik vraag de Raad om aan de hand van de plannen en begrotingen van instellingen te adviseren over de optimale subsidiehoogte, en daarbij de geografische spreiding mee te laten wegen.

⁵³ *Ruimte voor talent in het cultuurbeleid*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, nr. 32820-111.

In de periode 2017-2020 biedt de basisinfrastructuur ruimte aan 6 presentatie instellingen.

Decentralisatieuitkering Beeldende Kunst en Vormgeving

Elders in deze brief heb ik het groeiende belang van steden genoemd, ook voor de ontwikkeling van cultuur. Kunstenaars, culturele instellingen en culturele initiatieven zijn onlosmakelijk met het leven in de stad verbonden. Culturele rijkdom en verscheidenheid maken een stad aantrekkelijk voor bewoners, bezoekers en bedrijven. Om deze reden ben ik ook voorstander van voortzetting van de Decentralisatieuitkering beeldende kunst en vormgeving (DUBKV). Deze uitkering bedraagt € 13,5 miljoen en wordt momenteel uitgekeerd aan 36 gemeenten. Met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) ben ik overeengekomen dat de DUBKV wordt gecontinueerd in de periode 2017-2020. Verdeling en aantal gemeenten blijven ongewijzigd, maar de voorwaarde dat gemeenten de bijdrage die zij ontvangen ook matchen, komt te vervallen. Het ministerie van BZK zal voortzetting van deze decentralisatieuitkering opnemen in de septembercirculaire 2015. In overleg met de G36 en het ministerie van BZK zal ik bezien of de huidige verdeling van de decentralisatieuitkering DUBKV evalueren met oog op o.a. voortzetting en verdeling voor de periode na 2020.

Mondriaan Fonds

Het Mondriaan Fonds speelt een belangrijke rol in de sector beeldende kunst, vooral als het gaat om het versterken van de relatie tussen kunst en publiek. Het fonds is in 2013 ontstaan vanuit een fusie van Fonds BKVB en Mondriaan Stichting, met als doel om de relatie van aanbod en afname meer in verbinding te brengen en te versterken. In een korte periode heeft het fonds zijn gehele instrumentarium in samenhang gezien en vernieuwd. Het Mondriaan Fonds is erin geslaagd in korte tijd een duidelijke positie in nemen in de kunstsector en waardering te krijgen van haar doelgroep.

Het Mondriaan Fonds bevordert bijzondere en vernieuwende projecten en activiteiten van beeldend kunstenaars, curatoren en critici, presentatie instellingen, opdrachtgevers en kunstkopers door onder andere beurzen, werkbudgetten, project- en programmasubsidies en ondersteuning bij aankopen. Alle bijdragen hebben als doel de productie en de presentatie van relevante beeldende kunst uit Nederland in binnen- en buitenland te stimuleren, op die plekken waar de markt dit (nog) niet doet. Naast bovengenoemde financiële bijdragen organiseert het Mondriaan Fonds de Prix de Rome, de jaarlijkse tentoonstelling *Prospects & Concepts*, de Nederlandse inzending voor de Biënnale van Venetië en de Prijs voor de Jonge Kunstcritiek. Daarnaast coördineert het fonds het tijdelijk programma *The Art of Impact*.

Uit het rapport van de visitatiecommissie is gebleken dat het Mondriaan Fonds een efficiënte organisatie is die investeert in kunst, de beeldende kunst sector goed weet te bedienen en oog blijft houden voor de ontwikkeling in de sector. Het door het fonds gevoerde beleid draagt bij aan het versterken van de nationale en internationale positie van beeldende kunst en laat ruimte voor onalledaagse aanvragen gericht op vernieuwing. Het Mondriaan Fonds bedient echter niet alleen de beeldende kunst sector maar is ook het fonds dat vernieuwende projecten binnen de erfgoedsector stimuleert. Zie hiervoor ook de toelichting bij de sector musea.

Creatieve industrie

Er zijn vele definities van de creatieve industrie in omloop. Soms omvat de creatieve industrie de gehele creatieve sector (kunsten en erfgoed, media en entertainment, creatief zakelijke dienstverlening), soms worden de 'toegepaste kunsten' bedoeld, en soms duidt de term op de creatieve disciplines die zich voornamelijk op de private markt begeven en zonder publieke financiering bestaan.

In het cultuurbeleid gaat de creatieve industrie over architectuur en stedenbouw, vormgeving en mode, cultuur met en over nieuwe technologie (e-cultuur) en games. De creatieve industrie is tegelijkertijd een voorloper op het gebied van interdisciplinariteit en *crossovers*. Een game die chirurgen traint, kleding die je vitale functies controleert en architectuur die eenzaamheid tegengaat; het zijn mooie voorbeelden van innovaties die voortkomen uit een interdisciplinaire benadering.

Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en instituut voor architectuur, vormgeving en e-cultuur
Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het instituut voor architectuur, vormgeving en e-cultuur zijn mijn belangrijkste beleidsinstrumenten. Deze instellingen zijn primair gericht op de ontwikkeling van talent, het mogelijk maken van experiment en (ontwerpend) onderzoek, publieksbereik, (inter)nationale promotie/marktverruiming en behoud en beheer van erfgoed. Het fonds ondersteunt makers en instellingen via subsidieregelingen, maar kent ook thematische programma's op het terrein van bijvoorbeeld onderwijs en zorg. De visitatiecommissie laat zich positief uit over het Stimuleringsfonds: "Het fonds is een open, benaderbare en lerende organisatie waarmee de achterban zich snel lijkt te kunnen identificeren".

Het instituut voor de architectuur, vormgeving en e-cultuur heeft, naast een archief- en museumfunctie, de taak om de sector te ondersteunen in zijn ontwikkeling. De raad stelt onder andere dat er behoefte is aan verbinding van professionele partijen en ondersteuning van de sector bij internationale ambities. Het sectorinstituut moet goed overzicht hebben over het (inter)nationale aanbod en de ontwikkelingen in de architectuur-, vormgeving- en e-cultuursector, en zal uitwisseling binnen en buiten dit netwerk actief moeten ondersteunen. Ik versterk de internationaliseringsfunctie van het instituut met een jaarlijks budget van € 300.000.

Festivals

Voor makers uit de creatieve industrie geldt dat het tentoonstellen van hun werk zich vanwege de vaak interdisciplinaire, innovatieve of interactieve vorm niet altijd leent voor de traditionele cultuurinfrastructuur zoals een museum of theater. Dat betekent dat makers vaak moeilijk een platform vinden voor hun werk. Ik zie dat festivals hier een belangrijke rol vervullen. Ze bieden een podium, wat van essentieel belang is voor een groot publieksbereik, maar vaak ook financiële ondersteuning, begeleiding, talentontwikkeling en toegang tot een (internationaal) netwerk. Vanwege het ontbreken van een festivalregeling voor vormgeving, architectuur en e-cultuur zal ik het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie vragen een nieuwe subsidieregeling te ontwikkelen. De regeling zal gericht zijn op festivals en andere podia die experimenteren met nieuwe vormen van presentatie. Hiervoor stel ik extra middelen beschikbaar vanuit het extra bedrag voor festivals.

Cultuur met en over nieuwe technologie: e-cultuur

Als minister van cultuur erken ik het belang van e-cultuur als zelfstandige sector. De e-cultuursector onderzoekt de werking van nieuwe technologie en impact daarvan op onze samenleving. De sector stelt vanuit de technologie kritische vragen bij de maatschappij, vergroot mediawijsheid en biedt nieuwe perspectieven en een welkome kritische blik op innovatie en technologie.

De sector werkt vanuit een crossmediale mentaliteit samen met allerlei andere sectoren en zorgt zo voor toegevoegde waarde binnen diverse disciplines. De Raad adviseert om in de cultuursubsidies meer waardering en ruimte te geven aan disciplines die buiten de traditionele canon vallen. E-cultuur is daar bij uitstek een voorbeeld van. Ik vraag alle cultuurfondsen hieraan aandacht te schenken en met elkaar samen te werken om juist ook deze activiteiten mogelijk te maken.

Architectuur en stedenbouw

In het cultuurbeleid heeft op het terrein van architectuur en stedenbouw altijd de nadruk gelegen op talentontwikkeling, ontwerpend onderzoek, de kwaliteit van architectuur, opdrachtgeverschap en publieksbereik. Dat zal zo blijven, maar vanwege ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland en de rest van de wereld vraagt het beleid om een herijking.

In 2016 bestaat het architectuurbeleid van de rijksoverheid 25 jaar. Aan de opbrengsten van het architectuurbeleid zal ik aandacht schenken, evenals aan de betekenis ervan voor de toekomst. Ook de samenhang tussen het architectuurbeleid en het erfgoedbeleid vind ik belangrijk voor de ontwikkeling van de Nationale Omgevingsvisie. Hierbij gaat het om de cultuurhistorische waarde van gebouwen en gebieden voor de inrichting van ons land.

Het ministerie van OCW en ministerie van Infrastructuur en Milieu trekken sinds begin jaren negentig samen het rijksbeleid voor architectuur en ruimtelijk ontwerp. Zo bevat de Actie Agenda Architectuur en Ruimtelijk Ontwerp (AAARO, 2013-2016) van OCW en IenM programma's die de

inzet van ontwerp en ontwerpers versterken. Bijvoorbeeld met stimuleringsprogramma's die innovaties in de ontwerpogaven ondersteunen, zoals op het gebied van zorg en onderwijs, stedelijke transformaties en op het gebied van nieuwe vormen van opdrachtgeverschap.

Ik ga met mijn collega van IenM onderzoeken hoe we onze samenwerking kunnen voortzetten en invullen. Het is mijn ambitie in 2016 te komen tot een gezamenlijke nieuwe programmering van activiteiten voor de periode 2017-2020. Hierbij zal ik onder andere het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het instituut voor architectuur, vormgeving en e-cultuur betrekken.

Onderwijs

Het onderwijs van en voor de creatieve industrie heeft mijn bijzondere aandacht. Zoals ik in de passage over cultuuronderwijs al stelde, vraagt de toekomstige samenleving om andere competenties van mensen. Bij de creatieve industrie zie ik dat interdisciplinariteit een goede manier is om die competenties te ontwikkelen. Wanneer verschillende disciplines bij elkaar komen, ontstaan nieuwe ideeën en oplossingen met potentieel grote waarde voor de samenleving.

De afgelopen periode heb ik het belang van creatief vermogen en andere vaardigheden die nodig zijn voor de uitdagingen van de toekomst onder de aandacht gebracht. Nu wil ik de interdisciplinariteit van de creatieve industrie als inspiratiebron gebruiken voor onderwijsinstellingen en bedrijven door ze te stimuleren om hun goede voorbeelden uit te wisselen en samen te werken. Ik zie tal van goede ontwikkelingen op dit gebied. Zo juich ik de komst toe van crossoveropleidingen tussen bijvoorbeeld techniek en creativiteit, brede bachelors zoals university colleges en andere sectoroverstijgende ontwikkelingen in het hoger onderwijs. In het MBO zie ik zogenaamde 'fieldlabs' en een actieve 'makermovement' die creativiteit verbinden met ontdekken en maken. Er komen veel studieopdrachten direct uit het bedrijfsleven, waar zowel student als bedrijfsleven baat bij hebben. Maar ook tussen de opleidingen is sprake van een vruchtbare uitwisseling. Een mooi voorbeeld daarvan vind ik de studenten mode en games, die samenwerken aan 'wearables' om een game aan te sturen en daarbij compleet onverwachte vraagstukken tegenkomen. Ook de samenwerking tussen wetenschappelijk onderwijs en creatieve bedrijven leidt tot prachtige resultaten. Het zorgrobotje Alice uit het programma CRISP is daarvan het meest bekende voorbeeld.

Cultuurbeleid en topsector Creatieve Industrie

De creatieve industrie is als aparte topsector onderdeel van het topsectorenbeleid. Dit is een erkenning van de waarde die creativiteit en creatieve organisaties hebben voor de economie. Culturele, maatschappelijke en economische doelen liggen dikwijls in elkaars verlengde. Vaak komen ze samen in producten, activiteiten of diensten. Dit stellen de Raad voor Cultuur en de Adviesraad voor Wetenschap, Technologie en Innovatie (AWTI) in het advies *De waarde van creativiteit* van 17 maart jl. Ik zal samen met de Minister van Economische Zaken in het najaar met een aparte brief reageren op dit advies. Daarin zullen wij onder andere ingaan op de aansluiting tussen het beleid en de beleidsinstrumenten van alle betrokken departementen. Het doel is die te optimaliseren om de creatieve industrie te laten groeien en haar potentie ten volle te laten waarmaken.

Naast hun eigenstandige positie in het cultuurveld, is het van belang dat de instellingen in de culturele basisinfrastructuur met hun regelingen, programma's en activiteiten aansluiting zoeken op de agenda's van het Topteam Creatieve Industrie, om de hierboven genoemde combinatie van artistieke, maatschappelijke en economische waarden optimaal te benutten. Hierbij gaat het met name om de kennis- en innovatieagenda, de internationaliseringsagenda en de Human Capital Agenda van het topteam.

De basisinfrastructuur biedt in de periode 2017-2020 ruimte aan een fonds voor architectuur, vormgeving en e-cultuur en een ondersteunende instelling voor architectuur, vormgeving en e-cultuur.

Film

De Raad schetst in zijn advies een razendsnel veranderend medialandschap. Ik zie dat ook. Mediagebruik verandert ingrijpend door de opkomst van snel mobiel internet en het succes van tablets en smartphones. Maar ook de mediamarkt en distributiemethodes zijn sterk in beweging. Het veranderende medialandschap heeft grote gevolgen voor de productie, distributie, vertoning én consumptie van film. De Raad schetst hybridisering van film; publieksfilms lopen over in filmkunst en de grenzen tussen film- en televisieproducties vervagen. Daarnaast wordt momenteel de inrichting van het omroepbestel herzien. Deze ontwikkelingen vragen een geïntegreerde benadering en houding van de overheid ten opzichte van de audiovisuele sector als geheel. Ik zie uit naar het uitgebreide advies over het filmbeleid dat de Raad heeft aangekondigd. Mijn ambitie voor deze sector is dat ze aan kan sluiten op de internationale ontwikkelingen, waarbij cinematografische kwaliteit en *production value* voorop staan.

Filmfonds

Als minister van cultuur sta ik voor alle typen van Nederlandse filmproducties; van grote publieksfilms tot de artistieke film. Voor de ontwikkeling en productie, maar ook voor de distributie ervan zijn bij het Filmfonds verschillende financieringsmogelijkheden. Met de komst van de cash rebate regeling vorig jaar wordt een gezond filmproductieklimaat in Nederland bevorderd en de internationale concurrentiepositie van de Nederlandse filmindustrie versterkt. De stimuleringsregeling zorgt voor meer internationale investeerders die samen met Nederlandse talenten en filmbedrijven filmproducties maken. Dit heeft zich afgelopen jaar al vertaald in een stijging van het aantal internationale coproducties, zoals Eisenstein in Guanajuato van Peter Greenaway die in première ging in de competitie van de Berlinale in 2015, en De Surprise van Mieke van Diem.

Ik onderschrijf de analyse van de raad dat de Nederlandse artistieke film onder druk staat en extra aandacht vraagt. Ik acht een rijke voedingsbodem voor de artistieke film en experimenten van groot belang voor de nationale filmcultuur in Nederland én de internationale positie van de Nederlandse film. Daarom verzoek ik het Filmfonds om in samenwerking met de bioscopen en filmhuizen onderzoek te doen naar het versterken van de vertoning van de artistieke film. Daarnaast zet ik in op een versterking van de kwaliteit van Nederlandse films. Ik vraag het Filmfonds daarom meer budget toe te delen aan de ontwikkeling en realisering van films waarbij op inhoudelijke kwaliteit wordt getoetst.

Ik werk bovendien in goede samenwerking met de bioscoopexploitanten en film distributeurs aan een herziening van de afspraken uit de jaren negentig over hun financiële bijdrage aan de productie van de Nederlandse film. Ook de rol van andere partijen uit de exploitatieketen betrek ik hierbij. Na verscheidene investeringen van de overheid om het Nederlandse filmklimaat te verbeteren, dient de keten nu ook verantwoordelijkheid te nemen en hun bijdrage aan de productie van de publieksfilm te vergroten.

Het Filmfonds ondersteunt naast filmproducties ook activiteiten als festivals, (inter)nationale kennisuitwisseling en training voor professionals. Met zijn subsidieregelingen en sectorale taken als onderzoek en de *Netherlands Film Commission* heeft het Filmfonds een belangrijke rol in de sector. De visitatiecommissie gaf aan onder de indruk te zijn van de visie, kwaliteit en output van het Filmfonds. De commissie prijst de pro-actieve manier waarop het Filmfonds zich inzet voor het filmklimaat in Nederland.

Filminstituut

EYE vervult naast zijn museale functie ook ondersteunende sectorale taken op het gebied van internationale promotie van de Nederlandse film en educatie. Met het nieuwe museum heeft EYE zowel nationaal als internationaal een toonaangevende plek verworven. Voor het beheer van de collectie is EYE gestart met de bouw van een collectiecentrum aan de Noordelijke IJ-oever. Daarmee kan invulling worden gegeven aan mijn doelstelling het beheer en behoud van de collectie te optimaliseren.

Internationale promotie en talentontwikkeling

Ik herken de analyse van de raad dat de internationale promotie van de Nederlandse film nog onvoldoende vanuit een eenduidige strategie en integrale visie gebeurt. EYE, filmfestivals en het Filmfonds hebben hierin alle een rol. De verschillende taken met betrekking tot de financiering, totstandkoming, promotie en afname van de Nederlandse film dienen op elkaar aan te sluiten. Daarom vraag ik EYE, de filmfestivals en het Filmfonds om hier gezamenlijk invulling aan te geven.

Talentontwikkeling in de audiovisuele sector behoeft extra aandacht. De opleidingen op de academies zijn van groot belang voor talentontwikkeling. Maar ook andere partijen, zoals de Nederlandse Publieke Omroep, Filmfonds en filmfestivals spelen een belangrijke rol. Ik ben daarom verheugd dat de NPO voornemens is het huidige systeem van financiering van talentontwikkeling zoals dat bij het Mediafonds bestond, te behouden. Ik heb het Filmfonds gevraagd om de huidige vraag en het aanbod voor talentontwikkeling in deze sector in kaart te brengen. Daarbij wordt ook bekeken wat in deze tijd nodig is, zeker na het stopzetten van de financiering voor de postacademische instellingen (Binger Instituut en Nederlands Instituut voor Animatiefilm) en het stopzetten van de financiering van het Mediafonds per 2017. De resultaten hiervan verwacht ik voor de zomer. Ik deel verder de visie van de raad dat voldoende ondersteuning van talent permanente aandacht verdient. Ik zal daarom de reeds bestaande tijdelijke middelen voor talentontwikkeling na 2016 voortzetten. Daarnaast zal ik extra middelen vrijmaken om talentontwikkeling in de filmsector evenals in de podiumkunsten structureler vorm te geven. Dit is de eerder genoemde reservering van € 0,8 miljoen die via het Filmfonds beschikbaar wordt gesteld (zie: *Talentontwikkeling*).

De basisinfrastructuur biedt in de periode 2017-2020 ruimte aan 1 fonds voor de film, 1 ondersteunende instelling voor film en 3 filmfestivals.

Letteren

Een vitale leescultuur is van essentieel belang voor de kennis in onze maatschappij en voor de individuele ontplooiing van mensen. Maar het lezen van boeken staat onder druk als gevolg van de concurrentie met andere vormen van vrijetijdsbesteding. Er worden minder boeken verkocht, en de leestijd besteed aan boeken neemt af.

Binnen het letterenbeleid geef ik een prominente plaats aan de leesbevordering, vooral onder jongeren. Het programma *Kunst van Lezen*, uitgevoerd door Stichting Lezen, zal in de periode 2016-2018 worden voortgezet als onderdeel van het Actieprogramma *Tel mee met Taal*. Doel van *Kunst van Lezen* is de versterking van de leescultuur. Bij de verdere invulling van het Actieprogramma zal ik rekening houden met de opmerking van de Raad, die schrijft dat de rol van het onderwijs onderbelicht is in het Actieprogramma.

Een vitale leescultuur kan niet bestaan zonder competente en geïnteresseerde lezers, maar ook niet zonder een rijk geschakeerd boekenaanbod dat tegen betaalbare prijzen voor iedereen toegankelijk is. Twee wettelijke maatregelen richten zich, elk vanuit hun eigen perspectief, specifiek op de aanbodzijde. Binnen het publieke domein is er de nieuwe Bibliotheekwet die voorziet in de toegankelijkheid van boeken voor een breed publiek. Binnen het private domein fungeert de Wet op de vaste boekenprijs als belangrijk instrument voor de instandhouding van een pluriform en breed beschikbaar boekenaanbod. Recent is besloten tot continuering van de wet voor een periode van vier jaar. De al bestaande samenwerking tussen het boekenvak en de openbare bibliotheken zal worden geïntensiveerd. Het boekenvak zal de komende twee jaar werken aan de invulling van een kennis-en innovatieagenda met inbreng van alle relevante spelers waaronder het Nederlands Letterenfonds.

De basisinfrastructuur biedt in de periode 2017-2020 ruimte aan 1 instelling voor leesbevordering en literatuureducatie, 1 instelling voor bemiddeling tussen schrijvers, scholen en bibliotheken en 1 instelling voor journalistieke projecten.

Letterenfonds

Het Nederlands Letterenfonds vervult een centrale rol als subsidieverstrekker aan auteurs en vertalers, als initiator en organisator van literaire projecten en stimuleringsprogramma's gericht op talentontwikkeling, internationalisering en innovatie. Stimulering en ontwikkeling van talent heeft in het fondsbeleid meer nadruk gekregen, met name op het gebied van het literair vertalen. Verbindingen met literatuur uit het buitenland en de artistieke en maatschappelijke context zijn van groot belang voor de ontwikkeling van de eigen literatuur. Het bevorderen en tot stand brengen van deze verbindingen behoort dan ook tot de kernopdrachten van het fonds. Internationalisering en een actieve promotie van Nederlandse literatuur in het buitenland zoals tijdens het gastlandschap van de *Frankfurter Buchmesse* in 2016 (samen met Vlaanderen) is extra nodig en biedt kansen nu door teruglopende verdiensten in het binnenland de behoefte aan marktverruiming sterk is gegroeid. Het oordeel van de visitatiecommissie is positief met de kwalificatie dat het fonds "een gedegen hoeder is van de diversiteit en de kwaliteit van de Nederlandse literatuur".⁵⁴ Ook deed de commissie enkele aanbevelingen waarvan een aantal inmiddels door het fonds is doorgevoerd, zoals de uitbreiding van de digitale aanvraagmogelijkheden en het intensiveren van de relatie met de bibliotheken.

Ook de inspanningen van het Letterenfonds om vernieuwing te stimuleren in de wijze waarop literatuur voor lezers toegankelijk wordt gemaakt heeft mijn steun. De ontwikkelingen van nieuwe vormen, dragers en distributiewijzen is vanwege hoge investeringskosten en onzekere opbrengsten niet eenvoudig. Tegelijkertijd is de noodzaak van het vinden van nieuwe lezers en innovatieve manieren om lezers te bereiken groter dan ooit. Er is nog weinig bekend over de invloed die digitalisering zal hebben op de kwantiteit en de kwaliteit van het lezen. Over de effecten van de digitalisering op het leesgedrag en het kopen van boeken zal ik onderzoek laten uitvoeren. Ik zie dan ook uit naar het advies van de Raad over het brede terrein van het mediagebruik, dat in het voorjaar van 2016 zal verschijnen.

Bovensectorale instellingen

Het is van belang dat er bovensectorale instellingen zijn voor overkoepelende taken voor de gehele cultuursector. In de huidige basisinfrastructuur zijn dit er vier: voor cultuureducatie en amateurkunst, voor internationalisering, voor onderzoek en voor digitalisering. Ik vind het belangrijk dat de ondersteuning van cultuurproducerende instellingen ook in de toekomst goed vorm krijgt. Daarom zal ik in 2017 een onderzoek laten doen naar de behoefte van cultuurproducerende instellingen en andere relevante partijen. Ik vraag de Raad voor Cultuur mij aandachtspunten mee te geven voor dit onderzoek. Dit onderzoek moet een antwoord formuleren op de vraag of de manier waarop de structuur nu is ingericht ook in de toekomst zal voldoen. Ik zal daarbij kijken naar mogelijke hiaten in de structuur en daarbij ook de opdracht en financiën betrekken. Ik vraag de Raad mij begin 2018 te adviseren over de inrichting van de ondersteuningsstructuur. Instellingen voor de genoemde functies krijgen voor de komende subsidieperiode financiële zekerheid voor vier jaar. Naar aanleiding van het onderzoek zal ik instellingen om een aanvullend plan vragen. Ik kijk de komende periode ook naar de behoefte aan ondersteuning voor ondernemerschap.

Cultuureducatie en amateurkunst

Ruim 7 miljoen Nederlanders zijn actief in de amateurkunst en meer honderdduizenden mensen zijn actief als vrijwilliger, ook in de erfgoedsector. Een bloeiend cultureel leven in Nederland zonder deze actieve deelnemers is ondenkbaar. De verbindingen tussen het amateurcircuit en de professionele sector zijn de afgelopen jaren sterker geworden. De Raad constateert dat het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP) en het Landelijk Kenniscentrum voor Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) een belangrijke ondersteunende en faciliterende rol spelen op het gebied van cultuureducatie en -participatie. Ook constateert de Raad dat voor het veld niet altijd duidelijk is welke verschillende, complementaire taken beide organisaties vervullen.

De Raad adviseert de instellingen te werken vanuit een gezamenlijk opgestelde agenda voor het bevorderen van cultuureducatie en -participatie, ieder vanuit zijn eigen rol en functie. Daarnaast constateert de Raad dat beide organisaties meer initiatieven kunnen nemen om het

⁵⁴ Rapport visitatiecommissie cultuurfondsen 2014, <http://www.letterenfonds.nl/dl.php?file=29>, p. 67.

maatschappelijke belang van kunstbeoefening in de vrije tijd voor het voetlicht te brengen. Ik vind het belangrijk dat de kennis en expertise van het Fonds voor Cultuurparticipatie en de ondersteunende instelling goed samenkomt. Beide instellingen spelen een sleutelrol in het verbeteren van het cultuuronderwijs, waaronder de impuls voor het muziekonderwijs. Ik vraag beide organisaties hun plannen voor de nieuwe periode samen vorm te geven en hierbij in te zetten op het eigenaarschap van scholen.

De basisinfrastructuur biedt in de periode 2017-2020 ruimte aan 1 bovensectorale instelling voor cultuureducatie en amateurkunst.

Internationalisering

In de basisinfrastructuur blijft ruimte bestaan voor een ondersteunende instelling voor de uitvoering van het bovensectorale internationale cultuurbeleid. Het advies van de Raad voor Cultuur over ondersteunende instellingen en de resultaten van de beleidsevaluatie door de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie van het ministerie van Buitenlandse Zaken zijn van belang voor deze instelling. Op basis hiervan zullen de departementen de eisen aan de instelling formuleren voor de uitvoering van de werkzaamheden in de periode 2017-2020.

De basisinfrastructuur biedt in de periode 2017-2020 ruimte aan 1 bovensectorale instelling voor internationaal cultuurbeleid.

Onderzoek en statistiek

De Raad adviseert mij de komende periode ruimte te maken voor een samenwerkingsverband of kenniscentrum dat verantwoordelijk is voor dataverzameling, -analyse en -ontsluiting. Ook adviseert de Raad mij een deel van de activiteiten van het departement op dit vlak over te dragen naar een dergelijk samenwerkingsverband of kenniscentrum. Ik deel de observaties van de Raad over de relatieve versnippering van de dataverzameling, en onderschrijf de noodzaak van verbetering hierin. In deel 4 van deze brief ga ik hier verder op in. De basisinfrastructuur blijft de komende periode ruimte bieden aan een bovensectorale instelling op het gebied van onderzoek.

De basisinfrastructuur biedt in de periode 2017-2020 ruimte aan 1 bovensectorale instelling voor onderzoek en statistiek.

Digitalisering

De Raad benadrukt de vooraanstaande positie van Nederland op het gebied van digitalisering in de cultuursector. Hij vindt dat het gebruik en de maatschappelijke betekenis van digitale content meer aandacht moet krijgen en wijst op het belang daarbij van een planmatiger en strategische benadering vanuit culturele instellingen. De Raad voorziet een toenemende vraag naar professionele begeleiding en ondersteuning bij (kleinere) instellingen, zowel op technisch gebied als met betrekking tot ondernemerschap (verdienmodellen, marketing) en samenwerking. De Raad wijst erop dat juridische kaders en afspraken op het gebied van auteursrecht en privacy het gebruik van digitale collecties beperken en vraagt de Rijksoverheid om zich in Europees verband in te spannen om de mogelijkheden voor (educatief) gebruik te verruimen. De Raad adviseert de minister om actief overheidsbeleid te blijven voeren ter bevordering van de toegankelijkheid, diversiteit en vindbaarheid van digitale culturele content.

De Raad adviseert vanwege dit grote belang van digitalisering een sectorbrede ondersteunende instelling in de basisinfrastructuur te behouden. Ik neem dit advies over. In *Cultuur beweegt* heb ik het belang van digitalisering in de cultuursector benadrukt. Ik deel de visie van de Raad dat daarbij ook in de komende jaren een ondersteunende kennisfunctie nodig blijft en dat daarvan zowel erfgoedinstellingen als cultuurproducerende instellingen moeten kunnen profiteren. Ten opzichte van de huidige periode wordt daarbij de reikwijdte verruimd: het gaat niet alleen om de digitalisering van erfgoed, maar ook om het tot stand komen, gebruiken en duurzaam behouden van digitale culturele content in brede zin.

De basisinfrastructuur biedt in de periode 2017-2020 ruimte aan 1 bovensectorale instelling voor digitalisering.

Functie ondernemerschap

De Raad vindt het van belang dat "stimulering van ondernemerschap in de cultuursector blijvend wordt aangemoedigd en gefaciliteerd". Verder adviseert de Raad ondernemerschap mee te nemen in de herziening van de beroepsprofielen van de kunstvakopleidingen. Ik neem dit advies over. Ik ben evenals de Raad van mening dat ondernemerschap blijvende stimulering en facilitering behoeft. De Federatie Cultuur is bezig met de kunstvakopleidingen en de beroepsprofielen te actualiseren. Hierbij speelt ondernemerschap in brede zin een rol. Verder wil ik de ondersteuningsfunctie van ondernemerschap voor instellingen en makers voortzetten. Ik heb in oktober hier ook de uitvoering van de talentleningen ondergebracht. Het tijdelijke onderdeel van het programma loopt af in 2016/2017. Het programma is tussentijds geëvalueerd. Uit de monitorgesprekken met Cultuur-Ondernemen, LinC en Wijzer Werven kan worden geconcludeerd dat door het programma vooruitgang is geboekt in het toekomstbestendig maken van de sector door sterker ondernemerschap van instellingen en makers.

Ik ben er echter geen voorstander van het programma Ondernemerschap cultuur in zijn huidige vorm na 2017 in zijn geheel voort te zetten. In blijf beide onderdelen – Linc en Wijzer Werven - en Cultuur-Ondernemen ook de komende twee jaar volgen op hun kwaliteit en resultaten. Daarnaast onderzoek ik hoe de opgebouwde kennis en ervaring na 2017 kan worden geborgd en op welke wijze activiteiten alsnog worden geprolongeerd. Waardevolle onderdelen van beide programma's kunnen worden geïntegreerd in de ondersteunende functie. Maar er zal ook afstemming moeten plaatsvinden met brancheorganisaties om te bepalen of bij hen taken kunnen worden ondergebracht, bijvoorbeeld door deze te integreren in bestaande initiatieven.

Omdat het programma Ondernemerschap cultuur halverwege is en ik nog in beraad ben over de wijze waarop in de komende twee jaar een vervolg op onderdelen plaatsvindt, kies ik ervoor om geen ondersteunende functie ondernemerschap in de basisinfrastructuur op te nemen. Ik handhaaf met ingang van 2017 een projectbijdrage voor deze functie. Hiervoor is een bedrag van € 1,6 miljoen beschikbaar. De ondersteunende functie zal wel worden meegenomen in het bovenstaande onderzoek.

Aanvraag en beoordeling

De aanloop naar de periode 2017-2020 kent de volgende stappen. Op 1 oktober 2015 zijn de aanvraagformulieren voor de nieuwe periode gereed en wordt de ministeriele regeling voor de basisinfrastructuur 2017-2020 gepubliceerd. Instellingen kunnen hun aanvraag indienen van 1 december 2015 tot 1 februari 2016. Het ministerie toetst de aanvragen op volledigheid en ontvankelijkheid en stuurt deze voor advies door aan de Raad voor Cultuur. De Raad heeft in zijn advies gepleit voor het inbouwen van een stap waarbij aanvragers de gelegenheid krijgen hun aanvraag toe te lichten. Ik kom hieraan tegemoet door de Raad twee weken extra te geven voor zijn instellingsadviezen. Ik vraag de Raad op 16 mei 2016 met zijn adviezen te komen. Daarna overleg ik met mijn bestuurlijke partners over dit advies. Op Prinsjesdag 2016 maak ik de subsidiebesluiten bekend.

Mijn doel is om gezamenlijk met de andere overheden de administratieve lasten voor instellingen te verminderen. Samen met de andere overheden heb ik de aanvraagformulieren en verantwoordingsprocedures zoveel mogelijk op elkaar afgestemd, vooral als het gaat om de kwantitatieve gegevens. De digitale aanvraag- en verantwoordingsprocedure voor de basisinfrastructuur heeft de afgelopen periode al bijgedragen aan minder papierwerk.

De prestaties van instellingen kun je niet alleen in cijfers uitdrukken. In de brief cultuurstelsel 2017-2020 heb ik dan ook aangekondigd de *kwantitatieve* prestaties van instellingen beter in beeld te willen brengen. Het gaat mij hier om de waarde van cultuur voor de samenleving, zoals die tot uitdrukking komt in de waardering van publiek, scholen en andere partijen. Om de sector hierin te ondersteunen, heb ik de BIS-monitor laten ontwerpen. De BIS-monitor is een handleiding om instellingen te laten reflecteren op de culturele, maatschappelijke en economische waarden en effecten van hun activiteiten, waarbij publiek en relevante partijen betrokken worden. De BIS-monitor is bestemd voor alle cultuurproducerende instellingen die in de komende subsidieperiode van plan zijn om een vierjaarlijkse subsidie aan te vragen voor de basisinfrastructuur. De BIS-monitor biedt keuzemogelijkheden voor de instellingen om hun activiteiten en effecten te

beschrijven en daarmee hun profiel helder te schetsen. De BIS-monitor is geen verplicht onderdeel van de aanvraag maar wel een hulpmiddel voor de instellingen. Instellingen zijn over de monitor geïnformeerd. De komende periode zal ik bekijken hoe het instrument verder ontwikkeld kan worden. Kunsten '92 heeft mij het voorstel gedaan om een niet-vrijblijvend systeem van kwaliteitsbeoordeling te ontwikkelen.⁵⁵ De brief van Kunsten '92 betrek ik bij de verdere vormgeving van het instrument.

Financieel kader

Onderstaand staat het financieel kader voor de culturele basisinfrastructuur, inclusief de fondsen voor de periode 2017-2020.

(in mln. € per jaar)	Subsidieplafond 2017
Podiumkunsten	172,06
Algemeen theater	18,94
Jeugdtheater	4,68
Dans	17,91
Symfonieorkesten	51,08
Opera	28,99
Festival podiumkunsten	3,18
Fonds Podiumkunsten	47,28
Musea	61,28
Musea (publieksactiviteiten)	59,79
Ondersteunende instelling musea	1,49
Beeldende Kunst	32,33
Presentatie-instellingen	2,56
Postacademische instellingen	4,30
Mondriaan Fonds	25,47
Film	57,16
Filmfestivals	2,57
Ondersteunende instelling film (publieks- en ondersteunende activiteiten)	3,90
Nederlands Filmfonds	50,69
Letteren	13,15
Ondersteunende instellingen letteren	2,92
Nederlandse Letterenfonds	10,23
Creatieve Industrie	17,61
Ondersteunende instelling creatieve industrie (publieks- en onderst. activiteiten)	5,60
Stimuleringsfonds Creatieve Industrie	12,01
Amateurkunst en cultuureducatie	17,51
Bovensectorale instelling amateurkunst en cultuureducatie	5,06
Fonds Cultuurparticipatie	12,45
Bovensectorale instellingen	2,23
Bovensectorale instelling internationaal cultuurbeleid	0,93
Bovensectorale instelling digitalisering	0,58
Bovensectorale instelling onderzoek en statistiek	0,72
Eindtotaal	373,33

Toelichting: De bedragen in de bovenstaande tabel zijn een gemiddeld jaarbedrag voor de gehele periode en gebaseerd op loon- en prijspeil 2014. De bedragen voor de fondsen zijn voorlopige bedragen voor het jaar 2017, hierin is o.a. de korting op de apparaatskosten rijksoverheid, inclusief ZBO's, (Rutte II) nog niet verwerkt.

Ten opzichte van de basisinfrastructuur 2013-2016 zijn voor de periode 2017-2020 de volgende wijzigingen in het financieel kader aangebracht:

- Het subsidieplafond basisinfrastructuur 2017-2020 voor musea bestaat vanaf 2017 alleen nog uit middelen voor de publieksactiviteiten. De middelen voor huisvesting en het beheer en behoud van de collectie zullen niet meer via de basisinfrastructuur verleend worden omdat ze gekoppeld zijn aan de Erfgoedwet die naar verwachting op 1 januari 2016 in werking zal

⁵⁵ Kunsten '92, Brief van 28 mei 2015.

treden. De Raad voor Cultuur zal alleen over de middelen voor de publieksactiviteiten adviseren.

- De ondersteunende instelling voor bibliotheken wordt niet meer gesubsidieerd via de basisinfrastructuur. Vanwege de Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen zijn activiteiten en personeel bij de Koninklijke Bibliotheek ondergebracht. De middelen voor deze instelling worden aan het kader van de basisinfrastructuur onttrokken en toegevoegd aan het kader van bibliotheken.
- De functie postacademische instellingen wordt voortgezet. Deze middelen maakten reeds deel uit van het financieel kader van de BIS. Daarnaast wordt € 1,75 miljoen van het Mondriaan Fonds overgeheveld naar het subsidieplafond van de ondersteunende instellingen beeldende kunst.
- De functie voor de ondersteunende instelling digitalisering wordt voortgezet. Deze middelen maakten reeds deel uit van het financieel kader van de BIS.

Om instellingen en specifieke thema's binnen het cultuurbeleid te kunnen ondersteunen en beleid te bestendigen, heb ik binnen de cultuurbegroting € 18,6 miljoen vrijgespeeld door herprioritering en kasschuiven in vorige jaren. Dit betreffen voornamelijk een in het verleden gemaakte meerjarige reservering voor bestuurlijk overleg (fusie- en samenwerkingskosten die mogelijk zouden optreden als gevolg van de bezuinigingen op cultuur), een deel van de middelen voor het tijdelijke programma ondernemerschap 2013-2017 (waarvan taken geïntegreerd worden in het reguliere beleid) en een deel van de middelen voor de uitvoering van het programma Visie Erfgoed en Ruimte. Onderstaande tabel toont de inzet van deze middelen.

Extra investering in de BIS (in mln € per jaar)	18,60
Talentontwikkeling podiumkunsten en film (specifiek FPK en NFF)	2,40
Festivals (fondsen)	2,60
Jeugdgezelschappen in de BIS en Fonds Podiumkunsten	0,80
Samenwerkingsregeling musea	1,00
Samenwerkingsmiddelen orkesten	3,00
Tropenmuseum	5,50
Symfonieorkest voor lichte muziek	3,00
Internationaliseringsfunctie ondersteunende instelling creatieve industrie	0,30

- Voor talentontwikkeling is in totaal € 2,4 vrijgemaakt. Voor de scenische podiumkunsten wordt aan het kader van het Fonds Podiumkunsten € 1,6 miljoen toegevoegd. Voor talentontwikkeling film is € 0,8 miljoen aan het kader van het Filmfonds toegevoegd;
- Aan het kader van de fondsen wordt in totaal € 2,6 miljoen toegevoegd voor festivals.
- Het subsidieplafond voor de jeugdgezelschappen in de basisinfrastructuur en het Fonds Podiumkunsten wordt verhoogd met € 0,8 miljoen.
- De samenwerkingsregeling voor musea bij het Mondriaan Fonds wordt voortgezet voor € 1 miljoen voor de periode 2017-2020.
- De middelen voor de orkesten voor samenwerking in de periode 2013-2016 worden gecontinueerd. Deze middelen (€ 3 miljoen) worden structureel toegevoegd aan het subsidieplafond van de betreffende orkesten.
- Aan het museale kader wordt € 5,5 miljoen toegevoegd voor de collectie van het Tropenmuseum. Een deel van dit bedrag is bestemd voor de huisvesting en het collectiebeheer en behoud dat via de Erfgoedwet is geregeld.
- Aan het subsidieplafond orkesten is voor een symfonieorkest met aanbod van pop en jazz € 3 miljoen toegevoegd.
- Voor versterking van de internationaliseringsfunctie van het sectorinstituut voor de creatieve industrie wordt € 0,3 miljoen vrijgemaakt.

Toezeggingen

Aan uw Kamer heb ik een aantal toezeggingen gedaan die van belang zijn voor de periode 2017-2020.

Quick-scans culturele instellingen

Ik heb uw Kamer toegezegd een aantal quick-scans van instellingen te maken. Het gaat om een quick-scan van de financiële gegevens van instellingen in de basisinfrastructuur (BIS) en een quick

scan van instellingen die een meerjarige subsidie ontvangen van het Fonds Podiumkunsten, het Fonds voor Cultuurparticipatie, het Filmfonds, het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en het Letterenfonds.

Uit de quick-scan van de groep BIS-instellingen blijkt dat gemiddeld genomen de instellingen niet in hun voortbestaan bedreigd worden. Het eigen vermogen neemt toe tussen 2011 en 2014 en het exploitatieresultaat van de instellingen is in 2014 vaker positief dan in voorgaande jaren. De quick-scan laat zien dat zowel de baten als de lasten van BIS instellingen afnemen. De afname van de baten wordt veroorzaakt door de bezuinigingen. De afname van de subsidie wordt deels gecompenseerd door een toename in eigen inkomsten. De afname van de lasten wordt verklaard door het aanpassen van de bedrijfsvoering door instellingen. Echter, per sector is het beeld wisselend.

Musea hebben goede financiële resultaten, beter dan de andere sectoren. Dat laat zich waarschijnlijk verklaren doordat er in 2013 op erfgoed minder is bezuinigd. In de sector podiumkunsten is het gemiddelde exploitatieresultaat negatief. In totaal gaat het om € 2 miljoen op een totale omzet van meer dan € 200 miljoen. In 2014 lijkt een licht herstel ingezet. Het eigen vermogen ligt in 2014 iets onder het niveau van 2011. Bij de presentatie instellingen voor beeldende kunst is in 2014 het exploitatieresultaat afgenomen ten opzichte van 2013, en nadert nul. Het eigen vermogen is in 2014 weer op het niveau van 2011, na een grote afname in 2012.

Net als bij de BIS instellingen is er bij de instellingen met een meerjarige subsidie van een cultuurfonds sprake van een toekomstbestendige financiële situatie. De financiële positie van de fondsinstellingen liep in 2012 terug, in 2013 en 2014 neemt het exploitatieresultaat en het eigen vermogen toe. Dat lijkt vooral veroorzaakt te worden door een toename van de eigen inkomsten. De podiumkunstgezelschappen maken een positievere ontwikkeling door dan de festivals. Bij instellingen uit de creatieve industrie, letteren, film en cultuurparticipatie valt op dat na sterk negatief exploitatieresultaat in 2012, de trend in 2013 en 2014 weer meer in de buurt van de nullijn ligt. Dit heeft tot gevolg gehad dat het eigen vermogen lager is geworden.

Deze quick-scans geven geen inzicht in de invloed van de bezuinigingen op de arbeidsmarktomstandigheden, de omvang en het type prestaties en de kwaliteit van het aanbod. Uit een enquête van de Nederlandse Associatie voor podiumkunsten (NAPK) bij haar leden blijkt dat bij de podiumkunstgezelschappen de werkdruk voor medewerkers toeneemt. Ik blijf deze ontwikkelingen volgen en laat het CBS onderzoek doen naar de ontwikkeling in aantal werknemers en zelfstandigen in de cultuursector.

In het najaar van 2015 zullen de Raad voor Cultuur en de SER een verkenning doen naar de arbeidsmarktpositie in de cultuursector. Ik heb de Raad verzocht hierbij ook de gevolgen van de bezuinigingen voor het aantal vaste krachten, ZZP'ers, stagiairs en vrijwilligers te betrekken. Het IBO ZZP, een interdepartementaal beleidsonderzoek naar de positie van ZZP'ers op de Nederlandse arbeidsmarkt, verschijnt voor de zomer. Dit onderzoek kan behulpzaam zijn bij de verkenning van de Raad en de SER.

Tot slot heb ik een quick-scan laten uitvoeren van instellingen die sinds 1 januari 2013 geen structurele overheidssubsidie meer ontvangen. Via een internetverkenning is nagegaan of instellingen die in 2012 rijkssubsidie of subsidie van de G4 kregen nog actief zijn. Deze verkenning is ook in 2013 uitgevoerd. Iets meer dan de helft van de instellingen die sinds 2013 niet meer structureel gesubsidieerd worden, is in 2015 gestopt. De meeste instellingen staken hun activiteiten kort nadat de structurele subsidie is beëindigd. In de quick-scan is niet ingegaan op de omvang en kwaliteit van het aanbod van de nog bestaande instellingen.

Herdenking Nederlands slavernijverleden

Het lid Monasch (PvdA) heeft in het vragenuur van 11 februari jl. een mondelinge vraag gesteld over de herdenking van het Nederlands slavernijverleden.⁵⁶ Ik heb uw Kamer toegezegd hier in mijn uitgangspuntenbrief op in te gaan. Ik hecht zeer veel waarde aan de ondersteuning van de

⁵⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, nr. 2015D04885.

Nationale Herdenking Nederlands slavernijverleden. Daarom heb ik in de huidige subsidieperiode structureel middelen beschikbaar gesteld, zodat deze herdenking jaarlijks kan blijven plaatsvinden. Die middelen wil ik ook beschikbaar stellen in de periode 2017-2020. Het gaat om een bedrag van € 50.000 per jaar.

De uitvoering is sinds 2013 omschreven in een subsidieregeling bij het Mondriaan Fonds. Tot en met 2016 kan jaarlijks een aanvraag voor deze activiteit worden ingediend. De subsidieverlening aan de fondsen is onderdeel van de besluitvorming over de periode 2017-2020. Dat neemt niet weg dat de huidige verlening kwetsbaar is voor discussies over het belang van deze activiteit. Dit belang zou naar mijn optiek geen punt van discussie mogen vormen. Daarom zal ik in overleg met het Mondriaan Fonds opnieuw bezien in hoeverre de huidige subsidieregeling beter kan aansluiten op de gewenste continuïteit voor de jaarlijkse herdenking, zodat niet elk jaar opnieuw een aanvraag voor deze waardevolle activiteit nodig is.

Reactie op de WRR-verkenning

Ik heb uw Kamer toegezegd in mijn uitgangspuntenbrief te reageren op de verkenning van de WRR (3205). Uw Kamer vindt deze reactie in deel 1 van deze brief.

Uitgangspuntenbrief

Met deze brief heeft uw Kamer de uitgangspunten voor de periode 2017-2020 ontvangen (3129).

Witte vlekken in het cultuurbeleid

Aan de Eerste Kamer heb ik tijdens een mondeling overleg op 10 juni 2014 toegezegd in te zullen gaan op "witte vlekken" in het cultuurbeleid (T01972). Ik heb de Raad voor Cultuur hierover om advies gevraagd. De Raad voor Cultuur is van mening dat het culturele landschap "een beperkt aantal lacunes" kent. De Raad noemt als voorbeelden interdisciplinaire aanvragen, reflectie en kritiek, de ondersteuning van festivals en ten slotte talentontwikkeling. Op deze lacunes ben ik in het tweede en derde deel van deze brief ingegaan. Ik heb de fondsen gevraagd om, in aansluiting op al bestaande initiatieven, meer ruimte te bieden aan interdisciplinaire aanvragen. Ook voor reflectie en kritiek komen meer mogelijkheden bij de cultuurfondsen. Ik verwijs u hiervoor naar de passage over de cultuurfondsen in deze brief. Onder "talentontwikkeling" in tweede deel van deze brief staan de extra maatregelen die ik in de periode 2017-2020 neem. Ook ben ik in deze passage ingegaan op de festivals. De leden van GroenLinks van de Eerste Kamer hebben mij naar aanleiding van deze toezegging gewezen op de positie van de andere overheden.⁵⁷ Bij de verhoudingen met de andere overheden sta ik stil in het eerste en vierde deel van deze brief. De Eerste Kamer ontvangt een afschrift van deze brief.

⁵⁷ Eerste Kamer, Kamerstukken I 2013/14, 33 750 VIII, I, p. 11-13.

Deel 4: Toekomstagenda

In mijn adviesaanvraag aan de Raad heb ik de Raad gevraagd ook een blik op de periode na 2020 te werpen. Ik vind het namelijk belangrijk het debat over het cultuurbeleid ook voor de langere termijn te voeren. Voor de periode na 2020 zie ik drie relevante ontwikkelingen.

- Veranderende publieksvoorkeuren

De komende decennia zetten de veranderingen in de bevolkingssamenstelling verder door. De bevolking vergrijst en het aandeel van de bevolking met een niet-westers cultuurachtergrond neemt toe. De vergrijzing is duidelijk waarneembaar in het bezoek aan de canonieke cultuur. Hoger opgeleiden bezoeken zowel populaire als canonieke cultuur. Jongeren zoeken andere gelegenheden en platforms om met cultuur kennis te maken. Door de opkomst van internet en digitalisering krijgt het publiek sneller toegang tot een wereldwijd aanbod. De Raad voor Cultuur verwacht "dat het publieksbereik van de traditionele cultuuruitingen – de disciplines waarop overheidsbeleid zich tot nu toe vooral richt – op termijn zal stagneren en afnemen". De Raad gaat er daarbij van uit dat nieuwe generaties, "anders dan vroeger, gericht (blijven) op de cultuurvormen die zij in hun jonge jaren al waarderen". De cultuursector reageert hierop door nieuw aanbod te ontwikkelen en vernieuwend te programmeren. Ook de fondsen hebben aandacht voor deze ontwikkelingen. Zo geeft het Fonds voor Cultuurparticipatie een extra impuls aan *urban arts* talent.⁵⁸ De veranderende publieksvoorkeuren raken dan ook de samenstelling van de basisinfrastructuur. Aan het begin van deze brief heb ik daarom opgemerkt dat de ruimte die instellingen in de periode 2017-2020 krijgen, niet vrijblijvend is. De toekomst moet uitwijzen of zij hun relevantie weten te behouden. Het is nu niet het moment om het stelsel ingrijpend te veranderen, maar het zou goed kunnen dat in de periode hierna wel ingrepen in het stelsel nodig zijn, wil de gesubsidieerde cultuur blijven aansluiten bij de veranderende publieksvoorkeuren.

- Veranderende positie van steden en regio's

Naast de Raad voor Cultuur wijzen ook andere partijen op de veranderingen in de positie van steden en regio's. Zo heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties onderzoek laten verrichten naar ruimtelijke ontwikkelingen in Nederland. Het onderzoek *De veranderende geografie van Nederland* van professor Pieter Tordoir laat een geleidelijke geografische "opschaling" zien van afzonderlijke steden en regio's naar een "interstedelijke netwerkstructuur".⁵⁹ De aansluiting van afzonderlijke steden en regio's op dit netwerk is medebepalend voor hun sociaaleconomische betekenis en mogelijkheden tot groei. Steden en regio's die minder goed zijn aangesloten – en dus meer op zichzelf aangewezen – zullen vaker met de negatieve gevolgen van krimp te maken krijgen.⁶⁰ De minister van I&M is bezig een Nationale Omgevingsvisie op te stellen, om in te spelen op dergelijke trends en ontwikkelingen. Vanwege de betekenis van erfgoed en kunsten voor de fysieke leefomgeving, ben ik daar direct bij betrokken.

De genoemde ontwikkelingen raken het wonen en werken van mensen, en (culturele) voorzieningen. Ze beïnvloeden vooral podia en presentatieplekken, zoals schouwburgen, concertzalen, musea en tentoonstellingsruimten. De ontwikkelingen zijn daarmee ook van invloed op de mogelijkheden binnen het cultuurbeleid om spreiding en diversiteit tot stand te brengen. Om de kwaliteit van het cultuuraanbod te behouden is vanuit het rijk samenwerking met gemeenten noodzakelijk. In de rolverdeling tussen de verschillende overheden zijn gemeenten immers verantwoordelijk voor de podia en presentatieplekken.

De G9-gemeenten en de landsdelen hebben nadrukkelijk de wens naar voren gebracht om in de periode na 2021 de stedelijke en regionale cultuurplannen meer van invloed te laten zijn op de besluitvorming over de basisinfrastructuur. Ook Kunsten '92 heeft in haar toekomstagenda gepleit voor "een nieuw evenwicht": "Het is verstandig om, gelet op de groeiende betekenis van de stad en stedelijke regio's en de wijze waarop provincies hun verantwoordelijkheden invullen, opnieuw

⁵⁸ Zie <http://www.cultuurparticipatie.nl/nieuws/fonds-ondersteunt-urban-arts-talent-met-extra-subsidie.html>.

⁵⁹ Regioplan, Atelier Tordoir: *De veranderende geografie van Nederland*, 2015, p. 9. Zie <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2015/03/18/de-veranderende-geografie-van-nederland.html>.

⁶⁰ Voor meer informatie over het onderzoek van professor Pieter Tordoir, zie <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2015/04/09/de-stad-is-in-trek.html>.

naar de rolverdeling te kijken." De belangenvereniging wijst er echter terecht op dat deze herijking ook vragen oproept: "Hoe zorg je dat er enige samenhang en doorstroming in het bestel mogelijk blijft, hoe positioneer je instellingen die niet in de BIS zitten, maar wel een landelijk bedieningsgebied hebben, en hoe voorkom je dat de tendens die nu al gaande is - groot wordt groter en klein wordt kleiner - zich straks doorzet. Kortom: er is meer onderzoek en uitwerking nodig om deze voorstellen goed te kunnen beoordelen." Ik ben het met Kunsten '92 eens dat de herijking zorgvuldigheid vereist.

Met een aantal overheden wil ik door nieuwe vormen van samenwerking te verkennen, bezien of het mogelijk is meer inhoudelijke afspraken te maken over te financieren instellingen, en de instellingen hierbij meer ruimte te geven. Ik maak hiervan ook gebruik om, zoals de Raad adviseert, de komende beleidsperiode de relatie tussen de basisinfrastructuur en de fondsen opnieuw helder te beschrijven. Ik gebruik de huidige periode om te komen tot sterkere samenwerking met de bestuurlijke partners, die voor de periode 2021-2024 kan leiden tot een gezamenlijke adviesaanvraag aan de Raad voor Cultuur.

- **Onderzoek**

De omvang en de aard van de hierboven geschetste veranderingen maken het noodzakelijk om hun invloed en effecten op de cultuursector op de voet te blijven volgen. De Rijksoverheid zal doorgaan met de bestaande monitoren voor cultuureducatie, economische ontwikkelingen en de gegevensbank van meerjarig gesubsidieerde instellingen. Dat laatste doet de Rijksoverheid samen met gemeenten en de cultuurfondsen. De Raad wijst op het belang van dataverzameling, analyse en theorievorming, advisering en beleidsevaluatie. De Raad vindt dat de meeste van deze functies wel ergens belegd zijn in het veld, maar dat vooral de functies dataverzameling en analyse aandacht behoeven. Volgens de Raad is er sprake van overlap in de werkzaamheden van verschillende partijen. Veel van de functies die de Raad onderscheidt, worden uitgevoerd door instellingen met een directe (subsidie)relatie met OCW. Ze hebben een variatie aan taken en opdrachten met een meer of minder expliciete taak voor het (doen) verrichten van (beleidsrelevant) onderzoek, en de aansturing door het departement verschilt. Het gaat onder meer om Boekmanstichting, Stichting Lezen, LKCA, Het Nieuwe Instituut, de cultuurfondsen, de Raad voor Cultuur, de Rijksdienst Cultureel Erfgoed, de Koninklijke Bibliotheek en het Nationaal Archief. Een bijzondere categorie vormen het SCP en CBS, die een relatief autonome positie hebben op basis van hun wettelijke taak, maar tegelijkertijd – in toenemende mate – in opdracht van het departement onderzoek doen. Daarnaast leveren ook de brancheverenigingen veel gegevens aan.

De Raad noemt twee initiatieven die recent verbetering hebben aangebracht in het verzamelen van data over de cultuursector: *Cultuur in Beeld* van OCW en de *Cultuurindex* van de Boekmanstichting, in samenwerking met het SCP. De Raad merkt hierbij op dat analyse en presentatie van gegevens over de cultuursector eigenlijk "onafhankelijk en objectief" zouden moeten plaatsvinden. Zoals de Raad schrijft, is de huidige rol van OCW "begrijpelijk", "gezien het gebrek aan een systematisch en toegankelijk overzicht van kwantitatieve trends, en gezien de roep, ook vanuit de Tweede Kamer, om deugdelijke feiten en cijfers over de cultuursector". Ik ben het met de Raad eens dat de onderlinge samenwerking en afstemming op het gebied van dataverzameling, de presentatie en analyse beter kan. De komende periode wil ik benutten om met de hierboven genoemde partijen in gesprek te gaan over een zo goed mogelijke dataverzameling van de cultuursector.

Subsidieperiode

Het huidige cultuurstelsel kent, sinds 1988, een periode van vier jaar. De vierjaarlijkse afweging zorgt voor stabiliteit, maar ook voor dynamiek. Uw Kamer heeft eens in de vier jaar de mogelijkheid om opnieuw de functies in het cultuurstelsel te bezien. De Raad voor Cultuur vraagt in zijn advies de mogelijkheid van zesjarige subsidies te verkennen. Deze bieden culturele instellingen voor een langere periode zekerheid. Ik zal dit advies van de Raad betrekken bij de verkenning over de inrichting van het cultuurstelsel in de periode 2021-2024.

Tot slot

De beleving en –productie van cultuur verandert in Nederland, net als in de landen om ons heen. Mijn beleid richt zich erop kunstenaars en instellingen in staat te stellen met die veranderingen om te gaan: door *kwaliteit voorop te stellen*, door *innovatie en profilering* aan te moedigen en door *samenwerking* te stimuleren. Deze politieke prioriteiten zijn het uitgangspunt voor de thema's van mijn cultuurbeleid en voor de criteria en functies in de basisinfrastructuur in de periode 2017-2020.

Bijlagen

1. Concept ministeriële regeling basisinfrastructuur 2017-2020
2. Overzicht brieven
3. Overzicht instellingen basisinfrastructuur 2013-2016
4. Quickscan 1: culturele instellingen basisinfrastructuur
5. Quickscan 2: culturele instellingen fondsen
6. Quickscan 3: culturele instellingen waarvan de rijksfinanciering is stopgezet